

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra biologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tereza Nováková

Zooterapie a její vliv na člověka

Olomouc 2022

vedoucí práce: Mgr. Kateřina Sklenářová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při vypracování čerpala, uvádím v seznamu použité literatury a zdrojů.

V Olomouci dne

.....

Tereza Nováková

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Kateřině Sklenářové, Ph.D., za odborné vedení, poskytování rad, přínosné konzultace a čas věnovaný této práci.

Děkuji také svým rodičům za trpělivost, podporu a vstřícnost. Ráda bych také poděkovala své kamarádce, která mi vždy dodala energii pro další psaní mé práce.

Obsah

Úvod	6
1 Cíle.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
2 Zooterapie	8
2.1 Historický vývoj zooterapie.....	9
2.2 Terminologie v zooterapii	10
2.3 Formy zooterapie	13
2.4 Druhy zooterapie	14
2.5 Metody a techniky v zooterapii	15
2.6 Vliv zooterapie na člověka	16
2.7 Základní teorie vysvětlující pozitivní efekt zvířete na člověka	18
3 Canisterapie	19
3.1 Výběr a příprava psa.....	19
3.2 Vliv canisterapie na dítě	20
3.3 Vliv canisterapie na dospělého člověka.....	21
3.4 Vliv canisterapie na seniora.....	22
4 Felinoterapie	23
4.1 Výběr a příprava kočky	23
4.2 Vliv felinoterapie na člověka.....	24
5 Hipoterapie	25
5.1 Výběr a příprava koně	25
5.2 Vliv hipoterapie na člověka	27
5.2.1 Vliv hipoterapie ve fyzioterapii a ergoterapii.....	27
5.2.2 Vliv hipoterapie v pedagogické a sociální praxi	28
5.2.3 Vliv hipoterapie v psychiatrii a psychologii.....	28
6 Léčebné a uklidňující účinky zvířat.....	30

7	Zvířecí předtuchy.....	32
7.1	Diagnostikování epilepsie.....	32
7.2	Diagnostikování diabetu	34
7.3	Diagnostikování rakoviny a jiných chorob.....	34
8	Vliv domácích zvířat na vývoj dítěte.....	36
8.1	Canisterapie ve škole	36
8.2	Průkaznost výsledků	39
9	Organizace poskytující zooterapii na Šumpersku	40
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	41
10	Metodika	41
11	Výsledky	42
12	Diskuse	60
13	Závěr	65
14	Knižní zdroje	67
15	Internetové zdroje	70
16	Seznam obrázků.....	71
17	Přílohy	73

Úvod

„Na zvířatech mi připadne báječné to samé, co na dětech.

Ta čistota, ta čestnost, kdy vás za nic neodsuzují, nic po

vás nechtějí – jen být vaším přítelem. “

- Michael Jackson (1958 – 2009)

Každý, kdo má doma domácího mazlíčka, by mohl potvrdit, že jeho zvíře na něj má určitý vliv. Nemusí jít pouze o to, že náš domácí mazlíček působí pozitivně na naši psychiku, ale často na nás kladně působí i po fyzické stránce. Téma bakalářské práce „Zooterapie a její vliv na člověka“ jsem si vybrala, protože mi přijde velmi zajímavé, jak na nás zvířata často působí, aniž bychom si to uvědomovali.

Zooterapie nebo také terapie za přítomnosti zvířat zatím není v České republice tak často využívána jako v zahraničí. Jedná se o podpůrnou léčebnou metodu, jejíž podstatou je vztah založený na důvěře mezi člověkem a zvířetem. Aby bylo zvíře způsobilé pro výkon zooterapie, musí projít speciálním výcvikem. Již jen pouhá přítomnost zvířete v blízkosti člověka způsobuje, že klient pociťuje klid a bezpečí. Zároveň u klienta dochází ke snížení hladiny stresu či napětí. Zvířata dokáží u člověka také vzbudit silné emoce, čímž následně dochází k podpoře psychické stimulace.

Téma „Zooterapie a její vliv na člověka“ jsem se rozhodla zpracovat ve své bakalářské práci proto, neboť v terapii se zvířaty vidím velký potenciál, který se dosud příliš nevyužívá. Přítomnost zvířat u člověka prokazatelně snižuje hladinu stresu a přispívá k jeho fyzické i psychické rovnováze. O zooterapii se zajímám a ráda se dozvídám nové informace. V budoucnu bych chtěla se svou fenkou složit canisterapeutické zkoušky a canisterapii se následně věnovat ve svém volném čase, případně se ji pokusit zařadit i do vyučovacích hodin při své pedagogické praxi.

Praktická část se bude zabývat metodikou a výsledky dotazníkového šetření, které bylo určeno pro pedagogické pracovníky a žáky 2. stupně základních škol. Dotazníky jsou zaměřené na zjištění, jestli mají pedagogové a žáci ponětí, jakým způsobem může zvíře ovlivňovat jejich každodenní život a jestli mají alespoň nějaké povědomí o tom, co je to zooterapie.

1 Cíle

Hlavním cílem bakalářské práce je zvýšit povědomí o pozitivním vlivu, který na nás mají zvířata. Prostřednictvím této práce bych chtěla poukázat i na konkrétní příklady, jak na nás zvířata působí a jak nám mohou pomáhat. V neposlední řadě bych chtěla také ukázat to, že by zooterapie mohla najít své uplatnění i během vyučování ve školách, kde by mohla být velkým pomocníkem.

Dílčí cíle:

1. zjistit, jestli mají domácí zvířata respondentů nějaký vliv na jejich život/zdraví;
2. zjistit, jaké povědomí mají respondenti o zooterapii;
3. zjistit, jaké mají respondenti (žáci) povědomí o výhodách zooterapie;
4. zjistit, jaké jsou hlavní domněnky respondentů (pedagogických pracovníků), proč se zooterapie ve školách nevyužívá.

I. TEORETICKÁ ČÁST

2 Zooterapie

Český jazyk neobsahuje speciální výraz pro metodu využívající zvíře k léčebným účelům, což má pozitivní vliv na zdraví člověka. Nejčastěji se setkáme s termíny jako zooterapie nebo animoterapie, které jsou u nás v České republice nejvíce zažité. V jiných zemích se můžeme setkat s odlišnými pojmenováními. Například v anglosaských zemích bychom v odborné literatuře narazili na označení jako „léčení prostřednictvím domácích miláčků“ (Nerandžič, 2006).

Mezi zvířata nejčastěji využívaná v zooterapii patří psi a kočky. Setkat se můžeme i s malými zvířaty jako jsou drobní hlodavci, ptáci, žáby, plazi nebo hmyz. Výjimkou nejsou ani velká zvířata, jako je kůň nebo slon. Výběr zvířete se odráží od regionálních zvyklostí (Nerandžič, 2006).

Zooterapii můžeme definovat jako podpůrnou léčebnou metodu, která je založena na vztahu mezi člověkem a zvířetem. Zvíře musí být k této činnosti speciálně vycvičeno. Zooterapie je druh rehabilitace, při které se využívají zvířata, neboť právě zvířata dokáží přenést na člověka svou vnitřní energii. Zatímco v zahraničí je terapie pomocí zvířat uznávanou metodou, v České republice teprve objevujeme její sílu (ČPZP, 2021).

Zooterapii můžeme také definovat jako obor, ve kterém terapeut využívá své odborné dovednosti a k výkonu terapie využívá zvíře, které je speciálně vycvičeno a vedeno. Cílem zooterapie je působit na biologickou, psychologickou, sociální a spirituální složku osobnosti člověka prostřednictvím pozitivního vlivu, který na nás zvířata mají (Tvrdá, 2020).

Terapie se zvířaty je vedena tzv. zooterapeutickým týmem. Základními členy zooterapeutického týmu je zooterapeut, což je člověk, který je plně kompetentní k výkonu zooterapie a má k tomuto druhu práce příslušné vzdělání, výcvik a znalosti, které se týkají problematiky zooterapie. Druhým nezbytným členem je zvíře, které se hodí pro daný typ terapie, a které prošlo socializací, výchovou a výcvikem a je tedy připravené k činnosti. Tým pro zooterapii může být doplněn i dalšími osobami, které se volí podle klientových individuálních potřeb. Může to být například rodič dítěte, pedagog, logoped či fyzioterapeut (Tvrdá, 2020).

2.1 Historický vývoj zooterapie

První zmínky o léčebném využití zvířat pochází už z 8. století našeho letopočtu. Tehdy se zvířata terapeuticky využívala v léčebných institucích (Lacinová, 2003).

S dalším záměrným zařazováním zvířat do léčebného procesu se setkáváme v Anglii v roce 1792. V tomto roce vznikla klinika York Retreat, která byla zaměřená na aktivizující léčbu duševně nemocných lidí. Okolo roku 1920 v německém městě Bielefeldu byla zvířata zapojená do péče o pacienty, kteří trpí epileptickými záchvaty. Následně z roku 1942 existují dokumenty popisující nasazení zvířat při rehabilitaci válečných pacientů ve Spojených státech amerických (Straková, 1997).

Z období 18. století jsou záznamy popisující využívání působení zvířat ke zvýšení odpovědnosti a sebekontroly pacientů. V 70. letech 20. století americký psychiatr Boris Levinson představil klíčové podněty dokazující pozitivní až terapeutický vliv zvířat. Pozitivní účinky plynoucí ze vztahu mezi člověkem a zvířetem, vysvětluje tím, že zvíře v léčebném procesu funguje jako ko-terapeut, který celý proces urychluje (Straková, 1997).

Velký vzestup zooterapie zažila v období druhé světové války, kdy se zvířata často zařazovala do terapeutických procesů. Zvířata byla využívána především v oblasti rehabilitací válečných zranění (Lacinová, 2003)

Dalším zásadním obdobím pro rozvoj zooterapie byla 80. a 90. léta 20. století. Tehdy se začal klást větší důraz na rozvoj a profesionálnější přístup k intervencím za účasti zvířat. V tomto období začaly vznikat metodiky, které se zabývaly problematikou vhodného výběru zvířat a metodiky týkající se standardů praxe. Ve Spojených státech amerických v roce 1977 vznikla organizace Pet Partners sdružující významné odborníky z oblasti zabývající se vztahy mezi lidmi a zvířaty. Tato společnost byla první organizací, která zhotovila „Standardy praxe pro aktivity a terapii s asistencí zvířat“. Pet Partners vyhotovili mimo jiné i komplexní standardizovaný trénink, který se týkal intervencí za asistence zvířat. Byl vypracován ve dvou provedeních – pro profesionály a pro dobrovolníky (Šoltéssová, Bosá, 2016).

V roce 1992 byla založena organizace „Mezinárodní asociace organizací zabývajících se vztahy mezi lidmi a zvířaty“, původním názvem International Association of Human-Animal Interaction Organizations, dále jen IAHAIO. Vznik organizace byl významným celosvětovým krokem. IAHAIO se snaží na mezinárodní úrovni podporovat nejen výzkum týkající se vztahů mezi lidmi a zvířaty, ale i vzdělávání a výměnu informací. Organizace vytvořila zásadní

dokument, tzv. Bílou knihu, která byla přijata v roce 2013 a následně v roce 2014 a 2018 prošla korekcí. Jsou zde sepsané definice pojící se s intervencemi a aktivitami, kterých se účastní zvířata. Bílá kniha obsahuje termíny, jako je wellness a welfare, včetně pokynů k jejich dodržování. V roce 2018, kdy kniha naposledy prošla revizí, k ní byla přidána nová strategie One Health a One Welfare. Strategie One Health připouští fakt, že lidské zdraví je určitým způsobem propojené se zvířecím zdravím a životním prostředím, ve kterém žijeme. Strategie One Welfare pojednává o spojitosti vztahů. Těmito vztahy jsou myšlené dobré životní podmínky zvířat, lidská vyrovnanost a působení životního prostředí (IAHAIO, White Paper, 2022).

V Evropě, a i v celém světě, se zvířata začleňovala do terapeutických a léčebných postupů většinou izolovaně. Až v současnosti se zvířata systematicky a kontrolovaně zařazují jako pomocní terapeuti. Od té doby jsou postupně zakládány instituce, které se zabývají problematikou zooterapie. Cílem organizací je podpořit rozvoj zooterapie a zajistit jí uznávané místo jak v oblasti podpůrně rehabilitační, tak i v odborné (Bicková, 2020).

2.2 Terminologie v zooterapii

V České republice se pro interakci člověka se zvířetem používá mnoho termínů, avšak nejznámějším pojmem je zooterapie. Pokud bychom chtěli používat terminologicky správný výraz, hovořili bychom o Intervencích za asistence zvířat (Bicková, 2020).

Obecně se problematika týkající se zooterapie často setkává s nejednotností terminologie. Zooterapie se nachází v nestandardní situaci i skrze absenci legislativního zajištění (Doležal, 2008).

Pojem zooterapie zastřešuje všechny rehabilitační, vzdělávací, terapeutické a aktivizační metody využívající pozitivní účinky přítomnosti zvířete, které mají vliv na člověka. V důsledku toho, že zooterapie zahrnuje mnoho oblastí, je potřebné od sebe terminologicky odlišit intervence se zvířetem, které mají terapeutický efekt, a intervence, které mají rekreační efekt. Klíčové terminologické vytyčení pojmu zooterapie, které uznávají všechny světové organizace, jsou vymezené v dokumentu IAHAIO v Bílé knize (White paper) z roku 2014. V první části dokumentu jsou definované zvířaty asistované intervence, kam patří: terapie za pomoci zvířat, vzdělávání za pomoci zvířat a koučování a poradenství za

asistence zvířat. V druhé části jsou definované intervence, jako jsou: aktivity za pomoci zvířat a krizová intervence za pomoci zvířat (Bicková, 2020).

1. Zvířaty asistovaná terapie (AAI – animal-assisted interventions)

Zvířaty asistovaná terapie je intervence začleňující zvířata do zdravotnické a vzdělávací oblastí. Orientuje se také na obory pomáhajících profesí. Cílem tohoto druhu intervence je dosažení terapeutických účinků u klientů (Bicková, 2020).

2. Terapie za pomoci zvířat (AAT – animal-assisted therapy)

Terapie za pomoci zvířat je charakteristická orientovanou, plánovanou a strukturovanou terapeutickou intervencí. Terapie je vždy vedena odborníkem ze zdravotnické oblasti, vzdělávací oblasti nebo z oblasti pomáhajících služeb. Zvíře je zde neodmyslitelnou součástí celého léčebného postupu. Odborník na základě klientových potřeb stanoví cíl terapie. Podle toho, jestli je potřeba u klienta rozvíjet jeho fyzické, sociální, emocionální nebo kognitivní schopnosti, se cíle terapie určují každému klientovi individuálně. Dovednosti, které chceme terapií podpořit, musí být jasně specifikované a následně jsou zařazovány do léčebného nebo rehabilitačního plánu klienta. Celý průběh terapie je zapisován klientovi do dokumentace a průběžně se vyhodnocuje, čímž lze objektivně pozorovat a měřit pokrok jedince (Bicková, 2020).

3. Vzdělávání s asistencí zvířat (AAE – animal-assisted education)

Vzdělávání s asistencí zvířat je vždy vedeno profesionálem, který se zabývá oblastí vzdělávání. Samotná terapie bývá uskutečňována prostřednictvím kvalifikovaného pedagoga nebo speciálního pedagoga. Pedagog vykonávající intervenci musí mít odborné znalosti, které souvisejí se zapojením zvířat do procesu vzdělávání. Terapie je plánovaná, strukturovaná a orientuje se na cíl. Prostřednictvím terapie se zvyšuje motivace k učení, což je jedním z cílů. Vzdělávání s asistencí zvířat probíhá formou zážitkového učení. Do celého procesu jsou zapojené i aktivity, které vedou k osobnímu rozvoji a k rozvoji kognitivních funkcí jedince. Pomocí terapie se cílí také na prosociální chování a klima kolektivu. I zde jsou veškeré posuny měřeny a zaznamenávány do dokumentace (Velemínský, 2007).

4. Koučování a poradenství s asistencí zvířat (AAC – animal-assisted coaching)

Koučování a poradenství s asistencí zvířat vedou odborníci, kteří získali licence školitele nebo poradce. Službu mohou poskytovat pouze profesionální trenéři, kteří byli formálně vyškoleni. Dále ji mohou provádět i konzultanti, kteří získali odborné zkušenosti. Každý, kdo vykonává tento druh terapie, musí mít odborné vzdělání v oblasti chování, potřeb a zdraví zvířete. Jedná se o cílené, plánované a strukturované terapie s asistencí zvířat. Pokroky během terapie se měří a zapisují do klientovy dokumentace. Cílem koučování a poradenství je podpořit u klienta jeho osobní růst a posílit jeho schopnosti. Terapie se zaměřuje mimo jiné i na porozumění a na zlepšení sociálních a emočních schopností jedince (Bicková, 2020).

5. Aktivita za pomoci zvířat (AAA – animal-assisted activities)

Aktivita s dopomocí zvířat, nazývané také jako společenská nebo rekreační činnost, jsou neformálním druhem terapie. Obvykle mívá dobrovolnický charakter s motivačními, edukačními, výchovnými a rekreačními prvky. Léčebný záměr zde není vymezen. Aktivita s dopomocí zvířat většinou provádí dobrovolníci, kteří nemají formální vzdělání ve zdravotnických oborech, pedagogických oblastech ani v sociálních službách. Avšak dobrovolníci musí projít přípravou, která zahrnuje tréninky, přednášky a následné hodnocení získaných dovedností a znalostí. Osoby z dobrovolnického týmu provádějící aktivitu s asistencí zvířat se mohou podílet na kooperaci specifických cílů se sociálními, zdravotnickými nebo vzdělávacími institucemi. Hlavním cílem tohoto druhu terapie je zlepšit kvalitu života klientů a zpříjemnit jim běžné dny. Aktivita se zvířaty se mnohdy realizují u klientů v zařízeních sociálních služeb, kam spadají domovy seniorů či domovy pro osoby se zdravotním postižením. Dále se poskytují ve školských zařízeních, jako jsou dětské domovy, speciální školy či zařízení pro výkon ústavní výchovy. V neposlední řadě jsou tyto aktivity zařazovány i do zdravotnických zařízení nebo do léčeben pro dlouhodobě nemocné (Velemínský, 2007).

6. Krizová intervence s dopomocí zvířat (AACR – animal-assisted crisis response)

Krizová intervence s dopomocí zvířat se orientuje na osoby, které prožívají kritickou situaci nebo se nachází v kritickém prostředí. Intervence je založená na vědomém zprostředkování kontaktu mezi člověkem a zvířetem. Zvíře při této terapii pomáhá klientovi odbourávat jeho

stres a zlepšit, jak fyzickou, tak i psychickou stránku jedince. Ve většině případů je krizová intervence vykonávána prostřednictvím canisterapeutického týmu, který tvoří podstatnou součást integrovaného záchranného systému České republiky. Speciálně vycvičený a vedený pes pomáhá redukovat nepříjemné následky způsobené prožitou krizí. Hlavní podstatou krizové intervence je snížení následků dopadajících na psychiku jedinců ohrožených krizí. Canisterapeutický tým slouží jako opora i členům složek integrovaného záchranného systému. Psovod a jeho pes tvoří důležitý spojovací článek při navazování kontaktu s klientem. Ke své práci využívají běžné canisterapeutické aktivity, které pomáhají převádět pozornost klienta na nestresové zážitky. Krizová intervence se soustředí především na nejzranitelnější skupiny, kam se řadí děti a senioři. Metoda krizových intervencí s dopomocí zvířat se uplatnila například během povodní, které zasáhly Českou republiku v letech 1997 a 2002 a během teroristického útoku ve Spojených státech amerických 11. září 2001 (Velemínský, 2007).

2.3 Formy zooterapie

Zooterapie se provádí buď individuálně s každým klientem zvlášť, nebo může probíhat ve skupinách. Při výběru formy terapie je vždy důležité dbát na možnosti klienta a zvířete a také na cíle, kterých má být zoterapií dosaženo. Mezi využívané formy můžeme zařadit jednorázové aktivity, návštěvní programy, pobytové programy a rezidenční programy (Bicková, 2020).

Jednorázové aktivity – známé také pod pojmem jako krátkodobé aktivity, využívají se během prezentací, ukázek nebo přednášek, kterých se může zúčastnit buď uzavřená skupina osob, nebo také široká veřejnost (Bicková, 2020).

Návštěvní programy – neboli zoterapeutické návštěvy. Tato forma zooterapie je v České republice nejvyužívanější. V rámci návštěvních programů většinou zoterapeutický tým dochází pravidelně za klientem buď do jeho domácího prostředí, nebo do specializovaných zařízení. Po dohodě může být přípustná i varianta, kdy klient dochází za terapeutickým týmem. Tyto návštěvy zpravidla probíhají v neutrálním prostředí (Svobodová a kol., 2009).

Pobytové programy – jsou obvykle realizované formou jednorázových či pravidelných pobytů. Nejčastěji se jedná o tábory, farmy nebo různá výcviková střediska. Hlavním cílem těchto pobytových programů je, aby měl každý klient příležitost být v intenzivním kontaktu se

zvířetem, a zároveň, aby měl člověk možnost oprostít se od každodenního sociálního života (Freeman, 2007).

Rezidenční program – také se občas využívá pojmenováním trvalé držení zvířete. U tohoto druhu programu je velmi podstatný správný výběr zvířete pro terapii víc než v jakémkoliv jiném programu. Nejčastěji se zde setkáváme s využitím drobných papoušků, králíků či jiných malých savců. Téměř vůbec se nesetkáme se zapojením např. psa, jelikož by bylo velmi obtížné zajistit základní podmínky welfare zvířete. Pokud je však při tomto programu využit již zmíněný pes, musí být v zařízení přítomna osoba, která má dlouholetou praxi v kynologii, umí číst komunikační signály psa a má zkušenosti v oblasti welfare zvířete (Velemínský, 2007).

2.4 Druhy zooterapie

Canisterapie – terapie se psy, se řadí mezi nejznámější formy zooterapie, které se využívají při terapiích s člověkem. Pes je zapojen do procesu terapie jako léčebný prostředek, který pozitivně působí na lidské zdraví (Bicková, 2020).

Hipoterapie – nebo také hiporehabilitace. V rámci této terapie se k veškerým aktivitám využívají koně (Baron, 2021).

Felinoterapie – funguje na vztahu mezi člověkem a kočkou. Kontakt člověka a kočky má pozitivní vliv na oba jedince (Kalinová, 2003).

Ornitoterapie – tato forma zooterapie využívá k léčení lidských potíží ptactvo, a to především papoušky (Doležalová, 2007).

Caviaterapie – je méně známý druh zooterapie, při které se využívají drobní hlodavci, a to křečci a morčata (Velemínský, 2007).

Terapie za pomoci malých domácích zvířat – řadí se sem králíci, akvariijní rybičky, obojživelníci nebo také plazi (Bicková, 2020).

Farmingterapie – při této formě terapie se využívají hospodářská zvířata, jako jsou kozy, ovce nebo prasata (Velemínský, 2007).

Delfinoterapie – využívá léčebné síly delfinů (Delfinoterapie.cz, 2019).

Lamaterapie – prostřednictvím kontaktu člověka a lamy se využívá jejich léčebného působení (Animoterapie.cz, 2009).

Terapie s exotickými zvířaty – nejčastěji bývá realizována v zoologických zahradách, v záchranných stanicích nebo v chovných stanicích (Bicková, 2020).

Terapie za pomoci volně žijících zvířat – jedná se o pozorování či péči o zvířata, která jsou ve volné přírodě (Animoterapie.cz, 2009).

2.5 Metody a techniky v zooterapii

Zvířata jsou schopná člověka povzbudit a motivovat ho k různým aktivitám. Zároveň se člověk dokáže díky přítomnosti zvířete více koncentrovat na určitou činnost či úkol. V důsledku tohoto pozitivního působení se zvířata využívají jako terapeutický společník v sociální oblasti, v léčebných zařízeních a v oblastech pedagogiky (Bicková, 2020).

1. metoda – metoda volného pohybu

Metoda volného pohybu je nepřírozenější forma, jaká může nastat při kontaktu člověka se zvířetem. Je založená na volném pohybu a prostoru, kdy dochází ke střetu mezi zvířetem a člověkem. Během této metody dochází k rozvoji přirozeného dialogu mezi oběma zúčastněnými (Bicková, 2020).

2. metoda – metoda s útočištěm

Metoda s útočištěm se někdy také nazývá jako metoda s ochranou. Při této metodě se člověk dostává do kontaktu se zvířetem v prostoru, který je oběma známý a je určitým způsobem ohraničený. Například dítě přijde do kontaktu s morčetem v ohraničeném prostoru, který zde tvoří ohrádka pro morče. Ohrádka, ve které se nachází zvíře s klientem, zde působí jako prostor, který jasně určuje způsob kontaktu. Tento prostor je velmi podstatný především v začátcích, kdy se jedinec seznamuje se zvířetem a dochází k prvnímu kontaktu. Tato metoda je skvělým pomocníkem, pokud se klient bojí přímého kontaktu se zvířetem (Otterstedt, 2007).

3. metoda – metoda mostu

U metody mostu se využívá pomoc jiné osoby nebo nějakého předmětu. Pomocná osoba či předmět překlene vzdálenost mezi člověkem a zvířetem a dojde tak určitým způsobem k přímému kontaktu mezi klientem a zvířetem. Jako příklad lze uvést situaci, kdy klient zvířeti nabízí větvíčku s listím. Větvíčka, kterou jedinec nabídne zvířeti k okusování, se stává tzv. prodlouženou rukou člověka, čímž se člověk dotýká zvířete. Hlavním cílem metody mostu je zprostředkovat hmatový vjem (Otterstedt, 2007).

4. metoda – metoda prezence

U metody prezence se už jedná o přímý kontakt mezi klientem a zvířetem. Avšak během bezprostředního kontaktu se musí dodržet všechna bezpečnostní pravidla. Prostřednictvím metody prezence dochází k poznávání, vnímání zvířete a k přímému kontaktu se zvířetem. Je skvělým prostředkem pro rozvoj komunikace mezi klientem a jeho asistentem, kdy dochází k vzájemnému pochopení (Otterstedt, 2007).

5. metoda – metoda integrace

Metoda integrace zařazuje zvíře jako pomocného asistenta do vytvořených konceptů, a to především v oblasti pedagogických a terapeutických metod (Otterstedt, 2007).

2.6 Vliv zooterapie na člověka

Zooterapie je specifický druh terapie, který se řadí mezi léčebné metody. Nejen že má kontakt člověka se zvířetem pozitivní vliv na jeho zdraví, ale i pouhá přítomnost zvířete, které se nachází v jeho blízkosti, má na člověka velmi dobré účinky. Neboť přítomnost zvířete snižuje u člověka stres a napětí, a on se tak cítí v bezpečí. Toto léčebné působení zvířete vychází z přirozených zákonitostí přírody, a může pozitivně ovlivnit mnoho fyzických, ale i duševních problémů daného jedince (Pesweb, 2017).

Za pozitivní dopady zooterapie mohou biochemické procesy, které probíhají v lidském těle a jsou následkem vzájemného působení mezi člověkem a zvířetem. Při kontaktu se zvířetem se u člověka zvyšuje koncentrace fenyletylaminu, což u něj povzbuzuje pozornost

a tvořivost, a naopak snižuje pocit únavy. Zvířata také dokáží zvýšit hladinu endorfinů, které jsou důležité pro lidský imunitní systém, a hladinu dopaminu, který je důležitý pro přenos nervových vzruchů. Oba tyto hormony také vyvolávají pocit štěstí a zmírňují bolest (Galajdová, 1999).

Ať už přímý kontakt se zvířetem, např. v podobě hlazení, nebo pouze jeho přítomnost v blízkosti člověka, může snížit krevní tlak, či srdeční nebo dechovou frekvenci. Při kontaktu člověka se zvířetem dochází také k uvolnění svalstva a podporuje se tím i hluboké dýchání. Zvíře může mít na člověka pozitivní vliv i v oblasti výživy, neboť může motivovat k jídlu, nebo naopak se může stát motivací k redukci váhy jedince s obezitou. Pozitivní vliv je také zaznamenán v případech snahy o omezení alkoholu a kouření. Pokud člověk vlastní zvíře, musí o něj také pečovat, což může zahrnovat třeba venčení, a díky tomu má člověk neustále pravidelný pohyb, který pozitivně působí na jeho zdraví. Samotná péče o zvíře může u starších jedinců vyvolat motivaci, aby se starali i o sebe (Pesweb, 2017).

Zvířata nám mohou sloužit také jako prevence před určitými onemocněními, neboť právě díky nim máme možnost posílit si náš imunitní systém. Především se jedná o následnou odolnost proti nachlazení a chřipkovým onemocněním. Často zvířata pomáhají v uzdravení i po psychické stránce, jelikož má člověk pocit, že ho jeho mazlíček potřebuje, a tím má člověk tendenci se rychleji uzdravit (Železný, 2001).

Kontakt se zvířaty má vliv nejen na dospělé, ale i na děti. Děti žijící v domácnosti se zvířaty zažívají méně stresu i úzkostí. Díky tomu je omezována pravděpodobnost vzniku emočních nebo behaviorálních poruch. Mimo jiné, pokud dítě pečuje o nějaké zvíře, učí se tím dodržovat určité povinnosti, čímž má dítě odpovědnost a díky tomu si může posílit jeho sebevědomí (Cutka, 2011).

Vědci na arizonské univerzitě, přišli s myšlenkou, že nejen přítomnost psa má pozitivní vliv na lidské zdraví, ale že dokonce i psí sliny mají příznivý účinek. Podle arizonských expertů se v trávicím ústrojí psa nacházejí bakterie, které na člověka působí podobně jako probiotika. Psí sliny tedy kladně ovlivňují lidské zdraví, tím že pomáhají vyvážovat střevní mikroflóru (Pesweb, 2017).

Obecný cíl zooterapie můžeme definovat, jako snahu pozitivně podpořit a posunout člověka v určitých oblastech, se kterými má potíže, přičemž tyto potíže nemusejí být nutně následkem konkrétní nemoci či postižení, a to za přítomnosti zvířete, které na člověka pozitivně působí. Přítomnost zvířete může jedince ovlivňovat například při těchto

dovednostech a činnostech: pomáhá s rozvojem hrubé a jemné motoriky, povzbuzuje oční kontakt a komunikaci, přispívá k uvolnění napětí, stimuluje naše smysly, dokáže odvést pozornost či aktivizovat člověka fyzicky i psychicky. Také má vliv na lidskou paměť a pomáhá lidem při vybavování si vzpomínek. Zvíře má na člověka vliv také při mnoha fyziologických procesech, neboť zvíře dokáže uvolnit napětí spasmů, dokáže ovlivnit krevní tlak, peristaltiku střev a také se v lidském těle při kontaktu se zvířetem vyplavuje hormon zvaný oxytocin, který vyvolává pocit štěstí, a naopak snižuje hladinu kortizolu, což je hormon, který způsobuje stres. Zvíře dokáže u člověka probudit značnou míru motivace nejen k fyzické aktivitě, ale také podpořit rozvoj kreativity a fantazie (Tvrdá, 2020).

2.7 Základní teorie vysvětlující pozitivní efekt zvířete na člověka

Bylo provedeno mnoho výzkumů, které prokázaly pozitivní vliv zvířete na fyzické, psychosociální i duševní vlastnosti člověka. Harvardský biolog Edward Osborne Wilson popisuje teorii nazývanou „Hypotéza biofilie“. Podle Wilsona má každý člověk uvnitř svého nitra zakódovaný zájem o přírodu, což vychází z naší biologické podstaty. V návaznosti na tuto teorii je pes považován za bioenergetický zdroj. Pes dokáže v člověku podněcovat samoléčitelské schopnosti a povzbuzovat kognitivní vývoj člověka (Bicková, 2020).

Další teorii „Teorie připoutání“ uvedla Denisa Šoltésová společně s Monikou Bosou (2016). Tato teorie pojednává o emocionální potřebě člověka mít na blízku spolehlivou osobu, u které se bude cítit bezpečně, pokud se člověk ocitne v nějaké ohrožující či nepříjemné situaci. A právě pes nebo jiné zvíře v této teorii působí jako zprostředkovatel, který díky svým výjimečným schopnostem slouží jako tzv. záchytný bod, ke kterému se člověk uchyluje (Šoltésová, Bosá, 2016).

Teorie označována jako „Koncept sociální opory“ vychází z kladného působení sociálních vztahů, které člověka podporují na emocionální úrovni, a člověk díky nim zvládá pokořit různé zátěžové situace. Koncept pracuje s tím, že vztah, který si můžeme vybudovat se zvířetem, může splňovat všechny atributy sociálního vztahu (Bicková, 2020).

Poslední teorie spadá pod holistický model, jenž pracuje s pojmy zdraví a nemoc. Tento model se nazývá jako „Bio-psycho-socio-spirituální model“. Zvířata díky svým schopnostem umějí ovlivnit a podpořit v pozitivním směru činnost jednotlivých složek zdraví (Rotgers, 1999).

3 Canisterapie

Pojem canisterapie je složen ze dvou slov: canis - pes (latinského původu) a terapie – léčba (řeckého původu). Canisterapie je psycho-rehabilitační metoda, která zahrnuje i určité výchovné, vzdělávací a aktivační činnosti. Canisterapie zahrnuje sociálně terapeutické metody, relaxační techniky a různé rehabilitační metody. Mimo to je také prostředníkem pro kontakt klienta se společenským prostředím (Tvrdá, 2020).

3.1 Výběr a příprava psa

Při výběru vhodného canisterapeutického psa je důležité, aby pes prošel kvalitním výcvikem a byl správně socializován. Proto není žádoucí, aby canisterapeutický pes byl vybrán ze psů, kteří nejsou vhodní pro konkrétní druh výcviku nebo psího sportu kvůli jejich zdravotnímu stavu nebo kvůli jejich povahovým vlastnostem. Významným faktorem při výběru vhodného psa jsou jeho vrozené povahové rysy. Kromě toho je podstatné se také zaměřit na velikost psa, barvu či typ a délku srsti (Bicková, 2020).

Určité povahové vlastnosti psa můžeme předpokládat podle charakteristiky daného plemene, které vyplývají z genetických predispozicí psa. Avšak charakter, vlastnosti a schopnosti psa může ovlivnit ve velké míře i jeho majitel, a to buď v pozitivním, nebo negativním směru. Je velmi důležité, pro jaký styl výchovy a výcviku se majitel psa rozhodne. Psí povaha je do značné míry utvářena také prostředím, ve kterém se pes nachází. Vhodnost psa, který se hodí ke canisterapeutickým účelům, lze posuzovat podle senzitivity konkrétního plemene nebo skupin plemen. Anglický biochemik Rupert Sheldrake (1999) provedl několik výzkumů, ve kterých zkoumal a určil skupiny psích plemen, která patří mezi nejsenzitivnější. Mezi tyto skupiny patří pracovní a pastevečtí psi, a to především severští tažní psi a kolie. Další vhodnou skupinou jsou lovečtí a sportovní psi, kam se řadí zejména retrívři, setři nebo bloodhoundi (Frnčová, 2007).

U výběru vhodného psa pro canisterapii není podstatné, jestli má pes průkaz původu či nikoliv. Nicméně u psa, který jej má, můžeme předpokládat, že bude zdravý a bude disponovat povahovými vlastnostmi, které jsou pro dané plemeno typické, neboť rodiče tohoto psa museli splnit určitá povinná minima, jež vychází z požadavků na konkrétní plemeno, aby byla povolena chovnost. Průkaz původu ale nemusí vždy být zárukou, že pes bude vhodným kandidátem. Při volbě psa musíme přihlížet i na kvalitu chovatele, který psovi zajistí vše podstatné pro správný vývoj psa (Bicková, 2020).

Kromě povahových vlastností psa je jedním z hlavních požadavků při přípravě psa na canisterapii správná výchova a socializace, která zajistí žádanou ovladatelnost a poslušnost. Mezi další požadované atributy patří spolehlivost, předvídatelnost a kontrolovatelnost psa. Tohle vše souvisí i s tím, jak majitel psa dokáže vnímat komunikační signály, které mu pes vysílá. U psů, kteří se chystají na canisterapeutickou dráhu, se hodně pohlíží na tzv. specifické prvky. Těmito prvky se myslí určité dovednosti a schopnosti psa, které jsou pro canisterapii nezbytné. Pes musí být socializován do skupiny psů i lidí a nesmí mu dělat potíže být v některé z těchto skupin, s čímž souvisí skutečnost, že pes musí být zvyklý na kontakt s větším počtem lidí či psů. Psovi také nesmí dělat problém pohybovat se ve vnitřních prostorech a musí být zvyklý na zvláštní druhy pachů, s kterými se může setkat například v nemocničních zařízeních. Pes se nesmí zaleknout ani nekoordinovaných a nepředvídatelných pohybů, které jsou typické u lidí s postižením. Důležité je, aby byl pes zvyklý na nenadálý hluk či kompenzační pomůcky klientů (Eisertová, 2001).

V celkovém souhrnu pes vhodný pro canisterapii by měl disponovat ochotou spolupracovat s majitelem i klientem, měl by mít dobrou fyzickou výkonnost, měl by být psychicky zdatný. Podstatná je také důvěra psa k lidem a jeho nekonfliktní povaha. Jelikož je canisterapie založena na vztahu mezi psem a člověkem, je důležité, aby byl kontakt s člověkem pro psa nejen potěšením, ale i odměnou. Během terapií mohou nastat situace, které pro psa nemusejí být příjemné, a nebude pro něj lehké zvládnout situaci bez jakýchkoliv potíží. Proto je nesmírně důležité, aby měl majitel se svým psem vybudovaný pevný vztah, který je založený na vzájemné důvěře. Neboť pes potřebuje vědět, že se v případě obtížnějších situací může orientovat na svého pána, u kterého najde oporu. Majitel psa musí dbát na zajištění potřeb, zdraví a bezpečí psa. Dále také musí přihlížet na schopnosti psa, které by neměl přeceňovat (Svobodová, Tichá, 2009).

3.2 Vliv canisterapie na dítě

Aby canisterapie měla ty nejlepší účinky na dítě, je potřeba sladit způsob léčby s odborníkem. Canisterapie má na dítě vliv hned v několika sférách. Díky terapii se psem se u dítěte podporuje jeho duševní vývoj, utváří se určité žádoucí postoje, a naopak nežádoucí postoje bývají upozadřované. Je-li v přítomnosti dítěte pes, můžeme pozorovat, že se dítě stává uvolněnějším a má větší motivaci k učení nebo k výkonu určitých druhů práce. Také v oblasti sociálního kontaktu mohou u dítěte nastat změny, a to především díky tomu, že se dítě

v přítomnosti psa cítí více sebevědomě a může pociťovat i více sebeúcty. Pes může mít pro dítě zásadní význam, jelikož dítě může najít v psovi kamaráda či sourozence, kterému se nebojí cokoli říct, neboť pes nikdy nebude dítě hodnotit, kritizovat nebo mu něco vyčítat. Dítě nabývá v psovi důvěru a svěřuje se mu se vším, s čím by se dítě bálo svěřit svým rodičům. Pes může být velkým pomocníkem, i pokud se dítě cítí osamělé, protože může dítěti sloužit jako psychická podpora. Dítě může mít také často dojem, že mu pes naslouchá, a proto může být canisterapie vhodným prostředkem pro řešení vnitřních konfliktů dítěte (Svoboda a kol., 2001).

Kontakt se psem má značný význam také u dětí mladšího věku nebo těch, které navštěvují předškolní zařízení. Tyto děti se prostřednictvím kontaktu se psem učí rozpoznávat, co je živé a co neživé, seznamují se s cyklem života, který začíná narozením a končí úmrtím. To vše dětem může usnadnit zvládání takovýchto situací v běžném životě. Následně dítě staršího školního věku se díky kontaktu se psem učí zodpovědnosti. Mimo to dítě získává potřebné znalosti o tom, jak o ostatní pečovat a ochraňovat. Dítě se také prostřednictvím péče o psa učí empatii, neboť když se dítě stará o psa, musí se naučit rozumět potřebám a pocitům psa. Pes může mít na dítě velký vliv, který mu může pomoci najít své místo mezi svými vrstevníky a také může pomoci dítěti s lepším navazováním kontaktů s druhými dětmi. Pokud se dítě naučí správně starat o psa nebo jakékoliv jiné zvíře, později může mít dítě značnou výhodu v oblasti mezilidských vztahů (Tichá, 2007).

Canisterapie může být také výborným prostředkem pro předcházení výskytu sociálně nežádoucích jevů, které se mohou vyskytnout ve školním, ale i v domácím prostředí. V neposlední řadě může být canisterapie výborným pomocníkem i během vzdělávacího procesu, kdy lze využít působení psa na dítě. Pes u dítěte podpoří rozvoj kognitivních funkcí, které u dítěte vedou k osvojení si určitých návyků, vědomostí a dovedností. Canisterapie v edukačním procesu může také zajistit soustředěnost a zredukování neklidu (Stančíková, Šabatová, 2012).

3.3 Vliv canisterapie na dospělého člověka

U dospělých lidí slouží canisterapie především k sociální rehabilitaci. Hlavním úkolem psa je fungovat jako motivační prostředek. Pes v tomto případě pomáhá dospělému člověku s nácvikem konkrétního chování, jednání, s určitými sociálními dovednostmi nebo s orientací v prostoru (Dunová, 2018).

Díky tomu, že má člověk na blízku psa, může mu to pomoci v lepším začlenění do společnosti, neboť pes může člověku dopomoci k odbourání komunikačních překážek nebo může uvolnit napětí v atmosféře mezi lidmi. Pes také může ovlivnit emoční výkyvy a podpořit člověka k aktivitám, které eliminují sociální izolaci jedince. Tak jako u dětí je i u dospělých pes výborným kamarádem a společníkem. Canisterapie najde své místo také v oblasti psychoterapie, kde je její využití velmi účinné (Stančíková, Šabatová, 2012).

3.4 Vliv canisterapie na seniora

U starších lidí se často setkáváme se strachem z osamělosti. V tomto případě je pes skvělým prostředkem k odbourání strachu, neboť starší lidé v psovi nalézají partnera a společníka, který uspokojuje jejich citové potřeby. I v tomto případě má pes zásluhu na zapojení seniora do sociálního života. Díky psovi má senior možnost navázat kontakt a vést rozhovor s jinými lidmi. Pes pomáhá seniorovi zůstat aktivní, jelikož starší člověk musí psa nakrmit nebo třeba vyvenčit, a tím senior nabývá pocitu zodpovědnosti a může nabývat i větší chuti do života. Všechny činnosti, které jsou spojené s péčí o psa, pomáhají staršímu člověku lépe se orientovat v čase a procvičovat paměť nebo zlepšovat jeho fyzickou kondici. Pes dokáže u seniora vyvolat pocit bezpečí a dokáže přeměrovat zájem člověka na širší dění, a proto se člověk nebude příliš zabývat jen svými problémy (Dunová, 2018).

V mnoha případech, pokud člověk vlastnil psa či jiné zvíře v době, kdy byl dítě, si často na stáří pořídí zvíře, které mu navozuje příjemné a žádané vzpomínky na mládí. V domovech pro seniory je hlavním úkolem canisterapie zlepšení kvality života seniorů, do čehož zapadá i to, aby lidé v domovech trávili smysluplně svůj volný čas. Pokud mají senioři svůj čas vyplněný různými aktivitami, snižuje se u nich hladina stresu, a naopak se zvyšuje jejich sebevědomí. Canisterapie má v domovech pro seniory také velkou zásluhu na zlepšování motorických a poznávacích funkcí seniorů. Dále také může přítomnost psa seniora motivovat k trénování paměti a pozornosti. V domovech pro seniory se v rámci canisterapie též uplatní metoda polohování se psem, která se využívá u jedinců, kteří jsou upoutáni na lůžko (Leser, 2012).

4 Felinoterapie

Felinoterapie je forma terapie prostřednictvím kontaktu člověka s kočkou. Felinoterapie je speciální forma psychosociálních a rehabilitačních metod vedoucí k podpoře zdraví prostřednictvím kontaktu s kočkou. Kočky mají na člověka – stejně jako i jiná zvířata – pozitivní vliv a motivují jedince k různým aktivitám, relaxaci a podpoře zdraví. Felinoterapie může probíhat dvěma způsoby. Pasivní forma felinoterapie představuje přítomnost kočky v bezprostřední blízkosti člověka, a tím se člověk cítí méně osamocený. Naopak aktivní forma felinoterapie zahrnuje prvky péče o zvíře, kdy člověk za něj cítí i určitou zodpovědnost. Hlavním úkolem felinoterapie je, aby bylo u člověka dosaženo duševní rovnováhy, která podstatně přispívá ke zlepšení zdravotního stavu jedince. Felinoterapie má i více využití, např: při léčbě závislostí, neuróz, stresu či neklidu (Celostnimediceina.cz, 2007).

4.1 Výběr a příprava kočky

Při výběru kočky pro felinoterapii se přihlíží na to, jaký má kočka vzhled, jak je velká, jak je stará, jestli má nějaké hlasové projevy, jakou má délku srsti a také jaký má kočka temperament. Všechna tato kritéria se posuzují pečlivě, jelikož druh felinoterapie závisí na tom, kterému člověku bude poskytována, jaký je věk daného jedince nebo jestli má jedinec nějaké zdravotní znevýhodnění či postižení. K tomu, aby kočka byla správně připravená na terapii, je podstatná její správná socializace už od raného věku. Dalším důležitým faktorem pro výkon felinoterapie je, aby majitel kočky a kočka spolu uměli správně komunikovat a rozuměli si (Bicková, 2020).

Poměrně často se k felinoterapii používají kočky domácí, které nemají žádnou plemennou příslušnost, protože jsou dostupné po finanční stránce a často je lze získat i jako dárek. Vzhled i srst je u těchto koček velmi různorodá. Značnou nevýhodou těchto koček je, že jsou celkem temperamentní, nezávislé a často dospívají dříve než kočky s průkazem původu. Z tohoto důvodu je zásadní nepodcenit socializaci kočky. Další nevýhodou kočky domácí je také to, že nemusíme znát její rodiče, a tudíž jen těžko můžeme odhadnout, jestli se u kočky neprojeví v pozdějším věku některá genetická onemocnění, která nelze otestovat z důvodu, že většina genetických onemocnění je typická pro konkrétní plemeno kočky. Stejně jako u psů, tak i u koček platí, že pokud má průkaz původu, snáze můžeme odhadnout, jaké budou její povahové vlastnosti, nebo to, zda může trpět na určitá genetická onemocnění, která jsou typická pro dané plemeno. Při felinoterapii se kromě koček domácích často využívají

následná plemena: britské kočky, mainské mývalí kočky, norské lesní kočky, perské kočky, ragdoll, sibiřské kočky, siamské kočky a orientální kočky (Bajtlerová a kol., 2013)

4.2 Vliv felinoterapie na člověka

Při felinoterapii se kočky často využívají především u starších lidí k prohřívání rukou. Zároveň kontakt se srstí kočky poskytuje lidem příjemné prožitky a hmatové stimuly. Felinoterapie je také skvělým pomocníkem při trénování jemné motoriky. Senioři, ale i tělesně postižené děti mohou procvičovat svou motoriku například při hlazení kočky, česání, podávání pamlsků nebo při nasazování postroje, kdy jedinec musí zapínat nebo rozepínat drobné přezky, které jsou na postroji či obojku. Během návštěv domovů pro seniory, kam majitel dorazí se svou kočkou, senioři často vzpomínají na své mazlíčky, které dříve měli. Vzpomínky seniorů na svá někdejší zvířata aktivně stimulují funkci jejich paměti (Ludwig, 2017).

U dětí se felinoterapie často uskutečňuje prostřednictvím hraní pohádek. Při hraní pohádek často bývá zapojen kromě felinoterapeutického týmu i canisterapeutický tým nebo majitelé jiných zvířat, než jsou kočky a psi. Děti bývají aktivně zapojovány do průběhu pohádky, čímž se u nich rozvíjí vztah s živými tvory. Během hraní pohádek se děti uvolní, zklidní, ztratí svůj ostych a získají zdravé sebevědomí. Pro děti to může být určitý druh psychické relaxace. Aby hraní pohádek mělo na děti ještě větší vliv, mohou být zapojené i hudební a výtvarné prvky nebo jazykové a sociálně-psychologické složky (Bicková, 2020).

5 Hipoterapie

Hipoterapie neboli terapie s koňmi je komplexní, interaktivní terapie, při které je hlavním zájmem zlepšit pohybové dovednosti jedince a zpomalit určité nežádoucí procesy v organismu člověka. Stejně jako u předchozích zooterapií, i zde jde o vzájemné působení dvou druhů, a to člověka a koně. Hipoterapie může být vedena člověkem, který má odborné vzdělání v nelékařském nebo lékařském oboru, ale hipoterapii musí vždy navrhnout odborně vzdělaný člověk nejlépe v oboru rehabilitace, který provede rozbor nemoci či postižení klienta. Hipoterapie se nejčastěji využívá ve fyzioterapii. Důvodem je efektivní působení pohybu koně na člověka. Specifický pohyb koně přenáší energii na jedince, který bez sedla sedí nebo leží na koňském hřbetě (Hermanová a kol, 2014).

5.1 Výběr a příprava koně

Kůň pro účely hiporehabilitace musí být pečlivě vybrán a připravován. Jenom tím může být zajištěna bezpečnost všech zúčastněných. Kůň se vybírá podle záměru, k jakému druhu terapie se bude využívat. Každý obor hiporehabilitace má jiné požadavky, které by měl kůň splňovat. U oboru hiporehabilitace ve fyzioterapii a u hiporehabilitace v ergoterapii je důležitým faktorem tělesná stavba a mechanika pohybu koně. Kdežto u oboru hiporehabilitace v pedagogické a sociální praxi a u hiporehabilitace v psychiatrii a psychologii je zásadní, jaký má kůň temperament a charakter. Při terapiích s koněm je důležité brát ohled na jeho zdraví, neboť tím je určen váhový limit klienta (Bicková, 2020).

Kůň má dobře vyvinutý instinkt, který ho chrání před neznámými podněty, které má často spojené s představou nebezpečí. Obranné vlastnosti koně se odráží v jeho reakcích a jeho individualitě. Výcvik, ale i následné nasazení koně v terapiích jsou velmi ovlivněny psychikou koně, která se odráží v jeho reakcích, ochotě spolupracovat nebo ve schopnosti napodobování. Psychika velmi ovlivňuje i charakter a temperament koně. Povaha koně je z určité části dána geneticky, avšak velký podíl na jeho povaze mají vnější podmínky, které na zvíře působí. Vnějšími podmínkami rozumíme člověka, který s koněm pracuje, a prostředí, ve kterém je kůň vychováván. V hiporehabilitaci je velmi žádoucí, aby byl kůň ochoten se podřídit člověku a spolupracovat s ním. Ochota koně provádět určitou práci má velký význam při práci s nepřiměřeně náročnou zátěží. Pod touto zátěží si můžeme představit u oboru hiporehabilitace ve fyzioterapii a hiporehabilitace v ergoterapii trpělivost koně při nasedání a sesedání těžce pohyblivého klienta. U oboru hiporehabilitace v pedagogické a sociální praxi

a u hiporehabilitace v psychiatrii a psychologii tato zátěž může být vyjádřena vztahem koně k člověku, ke kterému bezprostředně dochází, nebo odolnost vůči hlasitým zvukovým projevům klientů. Temperament koně ovlivňuje prožívání a chování koně, které je zakódováno geneticky a také je určeno vnějšími vlivy. Vnější vlivy působí na ontogenetický vývoj koně především v období hříběte. Do jisté míry je temperament koně ovlivněn prostředím, ve kterém se nachází, zdravotním stavem, kvalitou krmení a aktivitami zvířete (Casková a kol., 2010).

Koně se po fyzické stránce, stávají dospělými okolo šestého roku, když už je ustálený růst jejich kosterní soustavy. Jelikož jsou hiporehabilitace pro zvíře náročné z fyzického i psychického hlediska, může kůň začít vykonávat hiporehabilitaci nejdříve okolo pátého roku. To však neznamená, že mladý kůň nemůže být připravován na svou budoucí práci. Výcvik hříběte je přizpůsoben jeho potřebám, a na určitých dovednostech se pracuje ze země. Se základním výcvikem a výchovou koně lze začít už okolo třetího (čtvrtého) roku. Na základní výcvik později navazuje speciální výcvik, při němž se kůň učí respektu k vedení na ruce ze země a nereagovat na pohyby klienta, který se veze na hřbetu koně (Casková, 2008).

Stejně jako u předchozích zooterapií ani u hiporehabilitace nelze určit jedno konkrétní plemeno koní, které je nejvhodnější pro terapii. Hiporehabilitace vykonává spousta koní bez původu a řadí se mezi křížence. Terapie s koňmi může být prováděna se zvířaty od malých poníků až po statné chladnokrevné koně. Jednotlivá plemena mají své konkrétní využití a tomu je přizpůsoben i jejich výcvik. Výcvik koně je rozdělen do dvou fází, kterými musí každý kůň projít. První fáze je psychický výcvik, což je výcvik, kterým působíme na koňskou osobnost. Druhá fáze je fyzický výcvik, který je zaměřený na zkvalitňování nervosvalové koordinace. Hlavním úkolem fyzického výcviku je připravit koně na nošení klienta, přičemž je nežádoucí, aby docházelo k poškozování koně samotného. K výchově a výcviku koně se využívají tzv. přirozené metody výcviku. Tyto metody jsou univerzální, šetrné a účinné při výchově a výcviku zvířete. Přirozené metody výcviku se řadí mezi specifické způsoby práce, které jsou založené na etologickém přístupu k zvířeti a jsou prostředkem pro dorozumívání mezi koněm a cvičitelem. Přirozený výcvik koně zajišťuje ovladatelnost zvířete, která je pro všechny zúčastněné klienty hiporehabilitace bezpečná, a kůň je tak ochotný vykonávat jakýkoliv druh práce (Casková, 2008).

Na volbu koně, který bude vhodný pro hiporehabilitaci, má vliv věk rehabilitovaného, jelikož terapie jsou vhodné pro děti od kojenců až po jedince dospělého věku. Dále výběr koně záleží na výšce či váze klienta. Velkou roli hraje typ a stupeň postižení, schopnost

a možnosti sedu a emoční ladění klienta. Skrze bezpečnost se k hipoterapiím využívají hlavně klisny a valaši. Přičemž u klisen je důležité brát zřetel na změny chování, které u klisny nastávají v období říje (Casková a kol., 2010).

5.2 Vliv hipoterapie na člověka

Terapie prostřednictvím speciálně vycvičených koní má skvělý vliv na postižené děti, ale i na zdravé děti. Jsou známy případy, kdy se i nevycvičení koně chovali velmi citlivě především k dětem s postižením. Bohužel léčebný potenciál hipoterapie se stále nevyužívá dostatečným způsobem (Dahlke, Baumgartner, 2016).

Pohyb koně můžeme charakterizovat jako střídavý, rytmický a cyklický se opakující. Díky tomu je hiporehabilitace skvělou fyzioterapeutickou metodou, která se využívá jako léčebný prostředek. Hiporehabilitace se dělí do několika oborů a u každého z nich lze pozorovat jiné účinky na člověka (Bicková, 2020).

5.2.1 Vliv hipoterapie ve fyzioterapii a ergoterapii

V oboru fyzioterapie a ergoterapie může mít hipoterapie na člověka přímé anebo nepřímé účinky. Jako přímé účinky lze označit následující příklady. U klienta sedícího na koňském hřbetu dochází k normalizaci svalového tonusu, který je uvolněn rytmickým pohybem hřbetu a teplem těla koně. Správně vybraná poloha, kterou zaujímá klient na koňských zádech, a zároveň vyšší tělesná teplota koně způsobuje, že u klienta dochází k protažení měkkých tkání a k podpoře rozsahu pohybu v kloubech. Dalším přímým účinkem je aktivace trupu klienta, rovnovážných mechanismů, hlubokého stabilizačního systému a podpora schopnosti orientovat se v prostoru. Všechny tyto vlivy u klienta nastávají díky trojrozměrnému pohybu koňského hřbetu, jelikož způsob kroku koně je velmi podobný s bipedním pohybem člověka. V případě, že jedinec pravidelně dochází na hiporehabilitace, je u něj pozitivně podporována jeho trupová stabilita, zlepšuje se u něj, chůze, technika stoje i koordinační schopnosti (Svoboda a kol., 2011).

K nepřímým účinkům hipoterapie lze řadit například zlepšení dýchání a limbického systému. Na fyzickou zdatnost klienta má pozitivní vliv kontakt s koněm a pravidelný pohyb venku. Hipoterapie mimo jiné také ovlivňuje i střevní peristaltiku. Podpora střevní peristaltiky je zapříčiněná tělesnou teplotou koně a jeho rytmickým pohybem. Podstatná je i vhodně

zvolená poloha jedince na koni. Účinky hipoterapie je možné zaznamenat i v oblasti komunikačních schopností a jemné motoriky. V prvotní fázi dochází k působení na jemnou motoriku skrz kontakt s koněm. V druhé fázi následně dochází i k podpoře hrubé motoriky. Klienti během terapií mohou zažít pro ně silný emoční zážitek či různé pohybové stimulace, čímž dochází ke zlepšování verbální i neverbální komunikace (Casková a kol., 2010).

5.2.2 Vliv hipoterapie v pedagogické a sociální praxi

Hipoterapie v pedagogické a sociální praxi se uplatňuje v sociální pedagogice, speciální a školní pedagogice a v pedagogice volného času. Hipoterapie komplexně ovlivňuje klienta, proto je možné prohlubovat řadu klientových klíčových kompetencí. Kompetence, které jsou prostřednictvím terapií s koněm ovlivňovány, jsou následující: kompetence pracovní, kompetence sociální, kompetence komunikativní, kompetence k učení a kompetence k řešení problémů. Hipoterapie využívají zážitkovou a prožitkovou pedagogiku, a tím je podpořen i samotný edukační proces. U klientů dětského i dospělého věku dochází k podpoře sebepoznání a k sebehodnocení svých dovedností a schopností. Jelikož lidé u tohoto druhu terapie nemají často důvěru k lidem, kůň zde bývá prostředkem pro posílení mezilidských vztahů. Lidé v blízkosti koně získávají pozitivní pocit, který jim pomáhá získat sebejistotu pro navazování budoucích vztahů s lidmi. Důvodem, proč je kůň vhodný pro terapii v oblasti pedagogické a sociální praxe, je to, že kůň se řadí mezi sociálně žijící zvířata. Stejně jako člověk i kůň si budují sociální vazby s určitými pravidly. Prostřednictvím hipoterapie v pedagogice a sociální praxi se u klientů podporují jejich sociální schopnosti a dovednosti, dochází k postupnému omezení rizik pojících se se sociálním vyloučením, zlepšuje se jejich psychická odolnost, pozitivně se působí na jejich chování, podporuje se jejich zdraví, rozvíjí se jejich fyzická kondice a jsou vedeni k smysluplnému trávení volného času (Bicková, 2020).

5.2.3 Vliv hipoterapie v psychiatrii a psychologii

V oboru psychiatrie a psychologie se hipoterapie začala využívat teprve nedávno. Při hipoterapiích lze uplatnit mnoho odvětví psychiatrie a psychologie. Nejčastějšími obory jsou rodinná terapie, dynamická psychoterapie, psychodrama či logoterapie. Hipoterapie v psychiatrii a psychologii se řadí mezi prožitkové psychoterapie. Podstatou hipoterapie je navázání vztahu mezi klientem, koněm a terapeutem nebo mezi klienty navzájem. Terapeut

společně s koněm dokáže ovlivnit určité oblasti psychiky klienta a tím pro něj vytváří motivační interakce. Kůň se svým majitelem pomáhá klientovi během terapie s duševními onemocněními a psychickými potížemi. Během terapií dochází u klienta k rozvíjení a k aktivizování kognitivních funkcí, k poznání svých schopností a dovedností, k fyzické i psychické aktivaci celého organismu, k prohloubení sociálních dovedností. Opomenout nelze ani relaxační vliv, kterým kůň působí na člověka (Bicková, 2020).

6 Léčebné a uklidňující účinky zvířat

Zvířata mají na lidskou psychiku a zdraví neuvěřitelný vliv. Existuje nespočet studií, důkazů a příběhů, v nichž zvíře pomohlo člověku v těžkých situacích. Zvířata jsou empatická, umějí se k lidem chovat citlivě a dokáží reagovat na lidské pocity. Psi, kočky a koně umějí nejlépe projevovat empatii vůči lidem, a proto si lidé budují právě k těmto zvířatům největší pouta (Sheldrake, 1999).

S našimi domácími mazlíčky máme nejsilnější pouto, a právě oni nás znají nejlépe. Nicméně od začátku domestikace se mezi námi a zvířaty vytváří hluboké pouto. Zvířata umějí odvést naši pozornost od skutečnosti, že nás něco bolí či trápí. Pouhé mazlení se zvířetem nebo hraní si s ním u člověka dokáže výrazně zredukovat míru stresu (McElroy, 1999).

Na člověka s vysokým krevním tlakem, který žije v domácnosti s kočkou, může mít toto soužití vliv na jeho snižování, a tím i na postupné snižování potřeby užívat medikamenty. Byl vytvořen i projekt srovnávající staré lidi. Lidé byli rozděleni do dvou skupin, přičemž jedna skupina lidí dostala kočku a druhá skupina lidí žila dál bez kočky. Během tohoto projektu se pravidelně se všemi účastníky vedly rozhovory a prováděly testy. Výsledky byly jednoznačné a vykazovaly velké rozdíly mezi oběma skupinami. Lidé bydlící s kočkou se podle psychologických testů cítili mnohem lépe, cítili se méně osamocení, méně se báli a nemívali tak velké deprese. I přestože, na začátku projektu mezi skupinami nebyly velké rozdíly, lidé bez kočky se na konci projektu cítili mnohem hůře. Síla, jakou kočka pozitivně působila na jedince, se odvíjela od toho, jak velké pouto se mezi člověkem a kočkou vytvořilo. Čím intenzivnější pouto mezi sebou měli, tím více byli zřetelné pozitivní účinky (Forman, 2001).

Podobný vliv jako kočka má na člověka také pes, který při soužití s člověkem může snížit krevní tlak a v pozitivním směru u něj ovlivnit řadu fyziologických jevů. Avšak společný vztah člověka a psa může kladně působit i na psa. Pokud je o psa dobře postaráno, klesá jim srdeční tep (Sheldrake, 1999).

Podle výzkumu, který byl prováděn v 80. letech na Pensylvánské univerzitě a vedený Erikou Friedmannovou, mají domácí mazlíčci vliv na průběh a délku trvání rekonvalescence i u lidí hospitalizovaných v nemocnici. Ve svém výzkumu porovnávala zdravotní stav jedinců se srdečními problémy či infarktem, přičemž jedna skupina lidí byli majitelé zvířete a druhá skupina lidí žádné zvíře neměla. Výzkum ukázal, že hospitalizovaní lidé vlastníci zvíře mají daleko větší motivaci pro přežití a chuť se vyléčit. Je to způsobené tím, že zvíře je mnohem větší motivační prvek než rodina či životní partner (Sheldrake, 1999).

Účinky zvířat na lidskou psychiku jsou prokazatelné například u lidí, kteří přišli o svého partnera nebo někoho blízkého. Čerstvě osamocení lidé v přítomnosti svých mazlíčků zažívali méně depresí. Současně neměli ani tak velké sklony k propadání se do zoufalství a méně se setkávali s pocity samoty. Díky tomu se jejich zdravotní stav nezhoršoval a nemuseli užívat tolik léků. Lidé, kteří přišli o někoho blízkého, často říkají, že je jim pes či kočka mnohem hodnotnější psychickou podporou než rodina a přátelé (Odendaal, 2007).

Zvířata působí svými léčebnými účinky také na dospělé a děti. V rodinách zvířata mnohdy zlepšují vztahy mezi členy. Domácí mazlíčci dětem slouží jako společníci a vytvářejí u nich pocit bezpečí. Zvířata umí reagovat na dětské požadavky a projevují jim sympatie. Obzvláště silné pouto si k zvířeti může vytvořit dítě trpící mentálním postižením, neboť ve zvířeti pociťuje velkou oporu. Dokonce se zjistilo, že delikventní dospívající jedinci se v případě osamělosti nebo pocitu nudy uchylují ke zvířatům a povídají si s nimi (Tichá, 2007).

Poměrně nedávno se začala zvířata využívat i v některých věznicích. Ve věznicích, kde jsou dovolené návštěvy zvířat nebo mohou být zvířata přímo v celách s vězni, dochází ke snížení počtu násilí mezi vězni, počtu sebevražd a užívání drog. Mimo jiné dochází i ke zlepšování vztahů mezi personálem a vězni (Sheldrake, 1999).

Pokud bychom se snažili vysvětlit, čím jsou zvířata pro lidi tak prospěšná, dalo by se říci, že je to způsobem, jakým nám projevují svou empatii, přízeň a náklonnost, jak pociťujeme jejich přítomnost a jak v nás vytvářejí pocit bezpečí. Projevy bezvýhradné lásky a náklonnosti jsou příčinou a důsledkem silných pout, která vznikají mezi zvířetem a člověkem. Silně vytvořená pouta se poté projevují v situacích, kdy je člověk nejvíce potřebuje (Odendaal, 2007).

Zvířecí reakce na lidské potřeby jsou jedním z nejdůležitějších znaků uklidňujícího a léčebného působení. Když se člověk necítí dobře, je nemocný, kočky se chovají mimořádně pozorně. Avšak jejich utěšující chování většinou trvá přesně tak dlouho, jak ho člověk potřebuje. Ke svému nezávislému chování se kočka vrací hned, jakmile se člověk dá do pořádku, uzdraví se a je opět veselý. Stejně jako kočky i většina psů dokáže vycítit, kdy jejich majitel potřebuje podporu. V případě, že je majitel psa nemocný, pes se k němu chová velmi citlivě a je mu neustále nablízku. Takové psí chování na člověka působí opravdu uklidňujícím způsobem. Někteří psi dokonce dokáží rozeznat přímo konkrétní část těla, se kterou má člověk obtíže, a zaměří svou pozornost na toto postižené místo (Sheldrake, 1999).

7 Zvířecí předtuchy

K velmi specifickým zvířecím dovednostem patří schopnost varovat člověka před určitým vnitřním nebezpečím. Zvířata umějí například vycítit, že se u člověka schyluje k epileptickému, či diabetickému záchvatu, a dokonce některá speciálně vycvičená zvířata, zejména psi, umějí diagnostikovat rakovinu či jinou nemoc (Sheldrake, 1999).

7.1 Diagnostikování epilepsie

Epilepsie se řadí mezi nejčastěji se vyskytující neurologické obtíže a vyznačuje se náhlým přerušением normální mozkové činnosti. Člověk může dostat záchvat, být slabý nebo může omdlít. V případě skutečně silného epileptického záchvatu může u jedince dojít ke ztuhnutí svalstva, a pokud jedinec stojí, obvykle spadne na zem. Přitom se může ošklivě poranit, dochází ke křečím a přerývané dýchání. Člověk na začátku epileptického záchvatu obvykle vykřikne, přestane dýchat, čímž mu může zmodrat obličej. Epileptický záchvat vyděsí téměř každého, naštěstí člověka během záchvatu nic nebolí a většinou si ani nic nepamatuje. Záchvat trvá v řádu několika minut a člověk po probuzení bývá často zmatený. Postihne-li záchvat jedince na veřejnosti, po probuzení může cítit zahanbující pocit, obzvlášť pokud došlo k inkontinenci (Sheldrake, 1999).

Pro člověka trpícího epileptickými záchvaty je pes vynikajícím pomocníkem, který dokáže poznat příchod záchvatu. Díky včasnému varování psem se může život epileptiků výrazně změnit a zlepšit. Každý pes reaguje na nastávající epileptický záchvat jinak a různě dlouhou dobu dopředu. Někteří psi začnou štěkat, nebo se jen jemně dotknou tlapkou člověka. Jiní pro změnu začnou do člověka strkat nebo ho tahat za nohavici, čímž se můžou snažit dostat člověka ke křeslu, aby si sedl a neupadl. Někteří psi varují člověka na příchod záchvatu jen pár minut předem, kdežto jiní psi reagují už půl hodiny nebo i více předem. Pokud pes prošel výcvikem, dokáže stisknout speciální tlačítko na mobilu a zaštěkat do něj, když někdo hovor přijme, čímž přivolá pomoc. Taktéž, když pes vycítí, že člověk dostane epileptický záchvat ve vaně, zvládne vytáhnout zátku od odtoku a vypustí vanu, aby se člověk neutopil (Dunová, 2018).

Ve spojených státech amerických trénují psi, kteří dokáží rozpoznat tzv. „grand mal“ neboli velký epileptický záchvat. Lidé s takovými záchvaty mohou dokonce řídit i auto, neboť díky jejich psovi, který je s předstihem upozorní, stihnou včas auto odstavit. Následně si vezmou lék k utlumení záchvatu a nic se nestane (Dahlke, Baumgartner, 2016).

Významný výzkum v oblasti varovného chování psů v přítomnosti člověka s epileptickými záchvaty provedl britský veterinář Andrew Edney na počátku devadesátých let. V britském zpravodaji asociace epileptiků Epilepsy Today a dalších novinách otiskl svou žádost o poskytnutí informací. Zkontaktoval se s lidmi trpícími epilepsií, kteří mu byli ochotní poskytnout informace a sdíleli svou domácnost se psy. Ve svém výzkumu se zabýval chováním u 21 psů, kteří byli schopni předvídat příchod epileptického záchvatu. Psi zařazení do výzkumu nebyli ničím zvláštní. Byli to psi různých plemen i kříženci, pracovní plemena, sportovní i nesportovní plemena, feny i psi, mladí i staří. Na základě dotazníků, které britský veterinář rozesílal mezi respondenty, vytvořil charakteristiku chování psů těsně před vypuknutím záchvatu. Mezi typické chování těsně před záchvatem patří nervozita či neklid. Bez výjimky psi vždy usilovali o upoutání pozornosti člověka v jeho okolí nebo sami běželi pro pomoc. Dalšími typickými znaky bylo štěkání, kňučení nebo skákání na postiženého. Mnohdy pes postiženého jemně kousal do rukou či nohou nebo mu olizoval obličej či ruce. Během výzkumu se Edney setkal také s tím, že pes seděl vedle postiženého. Někteří psi naváděli svého pána k tomu, aby si sedl nebo lehl, a tím byl v bezpečí. Když člověk prožíval epileptický záchvat, většinou u něj jeho pes zůstal, někteří psi svému pánovi olizovali obličej nebo ruce i nadále a jiní se vydávali hledat pomoc. Edney přišel i na fakt, že žádný pes se nikdy nemýlil. Jeden pes dokonce dokázal rozeznat falešný záchvat od opravdového a ty falešné ignoroval. Ve všech případech byli psi velice spolehliví (Sheldrake, 1999).

Podstatným znakem při výzkumu bylo, že žádný ze psů nikdy neprošel speciálním výcvikem. Psi své majitele na příchod záchvatu varovali sami od sebe. Majitelé psů uváděli, že varovné signály, kterými jim dával pes najevo přicházející nebezpečí, se museli nejprve naučit rozeznávat. Rozlišit varovné signály, kterými je psi upozorňovali, některým trvalo poměrně dlouho (Sheldrake, 1999).

Na příchod epileptického záchvatu nejčastěji reagují psi. Jsou však známy i případy, kdy svého majitele upozornila na přicházející záchvat kočka, či dokonce králík. Kočka, upozorňující na záchvaty, svou majitelku varovala vždy s hodinovým předstihem. Před příchodem záchvatu se kočka začala chovat jinak než obvykle. Pokud má kočka příležitost, snaží se dostat poblíž obličeje své majitelky a zblízka ji pozoruje. Jindy si kočka sedne vedle majitelky a dotýká se jí tlapkou. Kdykoliv se kočka začne chovat zvláštně, její majitelka ví, že si má jít lehnout. V průběhu ataky kočka vždy čeká u své majitelky, dokud se neprobere ze záchvatu. V případě s králíkem, upozorňujícím na možné nebezpečí, jeho majitelka před pořízením králíka utrpěla většinou během záchvatu těžký úraz. Dokonce si během

epileptického záchvatu zlomila žebra, nalomila si kotník a často měla různá poranění obličeje způsobená pádem. Po koupi králíka si brzy všimla, že před záchvatem jí skáče kolem nohou, čímž jí naznačuje, že by měla vyhledat bezpečné místo. Po smrti prvního králíka si pořídila druhého, a i ten ji vždy pár minut před záchvatem skákal kolem nohou. Jakmile se majitelka probrala ze záchvatu, její králíci jí vždy seděli u hlavy a čekali, než se vrátí k vědomí (Sheldrake, 1999).

7.2 Diagnostikování diabetu

Hypoglykemický šok může u některých jedinců způsobit stav bezvědomí vedoucí ke kómatu, epileptickému záchvatu a v některých případech i ke smrti. Některá zvířata, především psi a kočky, dokáží své majitele varovat, když hladina cukru v jejich krvi klesá k nebezpečně nízké hranici. Psi svého majitele na přicházející hypoglykemický záchvat upozorňují štěkáním nebo kňučením. Pokud se v okolí nachází jiný člověk, pes ho dokáže svým naléhavým chováním dovést ke svému majiteli. Někteří psi i kočky dokáží varovat svého majitele i v noci, stane-li se, že cukr v jejich krvi klesne pod nebezpečnou hranici. Zvíře svého pána vzbudí dřív, než člověk upadne do kómatu (Sheldrake, 1999).

Takovéto chování zvířat si můžeme vysvětlit díky jejich citlivému čichu, neboť člověk trpící diabetem při hypoglykemickém šoku jde cítit charakteristickým acetonovým zápachem (Formann, 2001).

7.3 Diagnostikování rakoviny a jiných chorob

Soužití člověka se zvířetem, dokáže mnoha lidem usnadnit jejich každodenní život. Zvířata nám umí pomoci po fyzické i psychické stránce. Dokonce jsou známy i případy, kdy zvíře rozpozná nebezpečnou nemoc, jako je rakovina, před jejím propuknutím nebo než se stihne rozvinout do konečného stádia (Odendaal, 2007).

Jako názornou ukázkou toho, že zvířata – v tomto případě pes, – mají schopnost diagnostikovat rakovinu, uvedu následující příběh. Majitelce fenky křížence border kolie s dobrmanem se zvětšilo mateřské znaménko na noze. Žena si této skutečnosti nevšíkala, dokud nezačala její fenka znaménko neustále očíhávat. Žádných jiných znamének si fenka nevšíkala, jen pouze toto jednoho, častokrát ho za den několik minut očíhávala, a to i když měla majitelka dlouhé kalhoty. Díky zvláštnímu chování fenky, začala majitelka onomu

znaménku věnovat větší pozornost. Po několika měsících, kdy fenka neustále očichávala majitelce nohu, tato situace vyvrcholila tím, že když majitelka oblečené krátké kalhoty, fenka se jí pokusila znaménko vykousnout. Po tomto incidentu se majitelka rozhodla zajít k lékaři, který znaménko diagnostikoval jako zhoubný melanom. Zasluhou fenky, která majitelku přiměla vyhledat lékařskou pomoc, se nebezpečné znaménko podařilo podchytit ještě v léčitelném stádiu. Tímto činem fenka své majitelce zachránila život (Sheldrake, 1999).

U lidí s epileptickými záchvaty nebo s hypoglykemickými šoky se tyto obtíže projevují většinou pravidelně. Lidé se časem naučí rozeznávat varovné signály, kterými je zvířata upozorňují, a věnují těmto signálům pozornost. Avšak mnohá zvířata umí předvídat i jiné typy nemocí, než jsou opakující se záchvaty. Jako příklad lze uvést infarkt. Leckdy zvíře vycítí přicházející chorobu dříve než sám člověk, a proto ze začátku bývá jiné chování zvířete nepochopené. Fenka německého ovčáka neustále chodila za jedním členem rodiny a stále ho pozorovala a kňučela při tom. Rodina si myslela, že se s fenkou něco děje, a raději s ní zajeli k veterináři, který nic neobjevil. Za pár týdnů onemocněl onen člen rodiny a musel na operaci. O pár let později se fenka takto začala chovat k dalšímu členu rodiny, který taktéž musel následně podstoupit operaci zánětu slepého střeva (Sheldrake, 1999).

Chování zvířat si můžeme vykládat několika způsoby. Nejpravděpodobnější vysvětlení je, že zvíře je schopné vycítit i nepatrnou změnu v chování člověka, obzvlášť pokud mají spolu blízký vztah. Mnohdy zvířata dokáží člověka upozornit na přicházející riziko skrz změnu pohybu člověka nebo jeho pachu (Formann, 2001).

8 Vliv domácích zvířat na vývoj dítěte

Charles Darwin byl jedním z prvních vědců, který se zabýval vzájemným vztahem mezi člověkem a psem. Samotný Charles Darwin byl velkým milovníkem psů a rád se zdržoval v blízkosti těch svých. Psi pro něj představovali tvory, kteří oplývají velkým množstvím emocí a vůči svým majitelům pociťují vřelé city. Ve své publikaci *The Expression of Emotions in Animals nad Man* (1872) se detailně věnoval psím emočním projevům a podrobně popsal, jakým způsobem psi projevují svou náklonnost (Wynne, 2019).

Domácí mazlíčci přímo ovlivňují dětský vývoj ve dvou oblastech. Jedná se o oblast sociálně-emocionálního vývoje a o oblast kognitivního vývoje (Galajdová, 1999).

Sebevědomí a empatie jsou významnými faktory sociálně-emocionálního vývoje dítěte. Je-li v domácnosti přítomné domácí zvíře, děti o něj často pečují společně se svými rodiči. Už od raného věku se tak učí důležitým dovednostem. Děti navštěvující předškolní zařízení rády napodobují chování rodičů, zatímco děti navštěvující základní školu rády plní úkoly samostatně a adolescenti následně mohou přebrat celou zodpovědnost týkající se péče o zvíře. Díky zapojení se do procesu péče o zvíře, vytváření spoluodpovědnosti a pozitivního posilování se u dítěte podporuje jeho sebevědomí. Taktéž empatie se u dítěte může formovat už od útlého věku. Při styku se zvířetem se dítě učí chápat potřeby zvířete a snaží se porozumět i jeho pocitům, což ovlivňuje nejen vztah ke zvířatům, ale i k lidem (Galajdová, 1999).

Podstatnou roli hraje zvíře i během kognitivního vývoje dítěte. Zvíře zde působí jako trpělivý posluchač a poutavý stimul, který u dětí může podpořit rozvoj mateřského jazyka a posilování mluvených dovedností. Do jaké míry bude dítě motivováno rozvíjet své kognitivní dovednosti, závisí také na tom, jaký vztah si vytváří ke zvířeti (Galajdová, 1999).

8.1 Canisterapie ve škole

V oblasti vzdělávání za pomoci zvířat (AEE – animal-assisted education) probíhá mnoho výzkumů, které zkoumají, jakým způsobem zvířata působí svou přítomností na žáky ve školních třídách. Studie zabývající se působením zvířat na žáky lze rozdělit do 6 skupin, a to podle převažujících výchovných cílů:

1. podpora empatie u žáků a rozvoj pečujícího vztahu ke zvířatům

Mezi třetím a sedmým rokem dítěte se mění jeho chápání ve vztahu k zvířatům. Malé děti zhruba do sedmi let často nedokážou pochopit, že i zvířata mohou prožívat a cítit bolest. Ke svým domácím mazlíčkům mají většinou sobecké city, které vyplývají z touhy mazlit se s měkkou srstí. Teprve po sedmém roku života se dítě začíná potýkat s myšlenkou, že i zvířata dokáží prožívat city a cítit bolest. V tomto období se u dítěte rozvíjí mnohem více empatie a začíná cítit potřebu starat se o zvíře. Děti začínají vztah mezi zvířetem a ním samotným vnímat jako vzájemný, a ne jako jednostranný (Galajdová, Galajdová, 2011).

Americký profesor a psycholog Frank R. Ascione provedl roční výchovný program pro žáky prvních až pátých ročníků (1992). Po ročním výzkumu zjistil, že přístup dětí ke zvířatům se výrazně zlepšil, a dokonce své postoje a empatii ke zvířatům přenesly i na vztahy k lidem. Hergovich s kolektivem kolegů prováděl také výzkum ve Vídni (2002). V prvním ročníku, který se skládal především z přistěhovalců, pozorovali, jaký vliv na chování žáků má přítomnost psa, který patřil učiteli. Chování žáků se v pozitivním směru změnilo nejen vůči ostatním spolužákům ve třídě, ale i vůči ostatním ročníkům. Děti se zdokonalily v samostatnosti, prohloubily si své sociální dovednosti a posílily si svou empatii ke zvířatům (Prothmann, 2007).

2. zkvalitňování fyzické a motorické zdatnosti

Fyzická aktivita je pro správný vývoj dítěte velmi důležitá. Pokud má dítě dostatek fyzického vyžití, projevuje se to na správném vývoji kognitivních funkcí. Především se jedná o rozvoj vnímání, řeči a určitých intelektuálních schopností. V roce 2007 Gabriella Harrisová společně se svými kolegyněmi provedla pozorování, při kterém se zaměřila na aktivní pohyb předškolních dětí při hře se psem. Děti měly za úkol prolézt tunelem, proběhnout slalom mezi tyčkami, přejít přes překlápějící se kladinu a házet si s míčkem. Harrisová s kolegyněmi měřily rychlost a přesnost provedení jednotlivých úkolů. Zjistily, že děti v přítomnosti psa dosahovaly mnohem lepších výsledků a více se snažily. Následně v roce 2009 provedly další výzkum, ve kterém děti rozdělily do tří skupin. První skupina vykonávala úkoly za přítomnosti živého psa, druhá skupina měla k dispozici plyšového psa a třetí skupina prováděla úkoly za doprovodu dospělého člověka. Zároveň i úkoly byly rozčleněny do tří oblastí. Nejprve děti musely napodobit chování modelu, následně museli spolupracovat a dělat určitou činnost ve stejném okamžiku společně s jejich modelem, a poslední úkol byl

soutěžní. V prvním úkolu zaměřeném na napodobování Harrisová s kolegyněmi zaznamenaly, že děti ve skupině s živým psem lépe dodržely zadání, neboť se pečlivěji soustředily a více pozorovaly chování psa. V ostatních dvou disciplínách větší rozdíly nezaznamenaly (Šoltéssová, Bosá, 2016).

3. zlepšování komunikačních schopností a čtení

V přítomnosti klidného a zároveň pozorného psa dochází u dětí, které mají číst nahlas, ke značnému poklesu úzkosti. Na základě toho po celém světě vznikla řada organizací, které se soustředí na čtení se psem. První program na podporu čtení u dětí byl založen v roce 1999 a jmenuje se R.E.A.D. neboli Reading Education Assistance Dogs. Většina členů těchto organizací z řad psovodů jsou dobrovolníci, a výsledky dětí tedy nelze zcela objektivně hodnotit z vědeckého hlediska (Galajdová, Galajdová, 2011).

4. zklidnění a prožívání emoční vyrovnanosti

Aaron Katcher společně se svými kolegy provedli v roce 1983 několik objektivních měření, kterými prokázali, že v přítomnosti psa dochází u lidí ke snížení krevního tlaku, srdečního tepu a úzkosti, čímž se celkově snižuje i hladina stresu. Bylo provedeno několik výzkumů, které se zabývaly efektem, který má přítomnost psa ve třídě na žáky. Výsledky vždy ukazovaly výborné hodnoty. Avšak výzkum byl prováděn jen s malým počtem dětí. Velikost vzorku je podstatná pro vyvozování závěrů, a v tomto případě tedy nelze úplně přesně vyvodit obecnější závěr. Mimo jiné bylo zjištěné, že přítomnost psa může mít i opačný efekt než uklidňující. Konkrétně se jedná o případy s hyperaktivními dětmi, na které má přítomnost zvířete povzbuzující účinky (Prothmann, 2007).

5. vypořádání se smutkem a ztrátou někoho blízkého

Děti si okolo devátého roku života začínají uvědomovat, že smrt je konečná a nevyhnutelná. Aby se u dětí předešlo jejich strachu ze smrti a pocitům zmatku s tím spojenými, je velmi důležité s nimi o smrti otevřeně komunikovat. Jedním ze způsobů, jak se upřímně bavit s dítětem o smrti, může být blížíci se smrt nebo dlouhodobá nemoc domácího mazlíčka. Je potřeba dítě s citem provést všemi fázemi truchlení. Nikdo nemá právo připravit někoho

druhého o život nebo být hrubý k někomu, kdo prožívá bolest. Proto je důležité toto všechno dítěti vysvětlit během provázení celým procesem. Značnou úlohu hrají v průběhu truchlení dítěte i jeho rodiče. Jestliže budou rodiče ke svým dětem přistupovat citlivě, mohou tím následně zabránit dětské depresi, úzkostem, nebo zhoršení školního prospěchu. V žádném případě by nemělo docházet ke zlehčování situace nebo k podceňování role zvířete, kterou v životě dítěte mělo. Děti musí mít příležitost plně vyjádřit své pocity, ať už slovně, písemně nebo výtvarně (Šoltésová, Bosá, 2016).

6. posílení psychické úrovně jedince a motivace k učení

V tomto výchovném cíli Gabriella Harrisová se svými kolegyněmi navázaly na své výzkumy, které prováděly v roce 2007 a 2009. Tentokrát se ve výzkumu zaměřily na paměť, na třídění obrázků a další dovednosti vyžadující myšlenkové schopnosti. Opět se ukázalo, že děti, které byly ve skupině s živým psem, byly více soustředěné a méně chybovaly (Galajdová, Galajdová, 2011).

8.2 Průkaznost výsledků

Ačkoliv je většina metod využívajících zvířata k působení na žáky (člověka) měřitelných, vyskytly se i určité pochybnosti. Spornost výsledků vychází z toho, jestli zvířata přítomná ve školní třídě mají opravdu natolik větší účinek na výkonnost žáků, než kterýkoliv jiný nový a zajímavý stimul (Galajdová, Galajdová, 2011).

Před více jak 20 lety začali Alan Beck a Aaron Katcher poukazovat na fakt, že lidé zabývající se hodnocením terapeutických programů se zvířaty, nemusejí být vždy zcela objektivní a jsou náchylní k tomu být nekritičtí. Mnohdy prý používají i nesprávné statistické metody. Zároveň jejich tvrzení vyplývá ze skutečnosti, že lidé vykonávající terapie se zvířaty k nim mají velice blízky vztah, což se může podepsat na neobjektivnosti výsledků. Výzkumy by se měly zakládat na vědecky objektivních výsledcích, které jsou zpětně ověřitelné a opakovatelné, kdežto tito lidé se nevědomky snaží dosáhnout co nejlepších výsledků a soustředí se na takové výsledky, které chtějí, aby jim vyšly (Galajdová, Galajdová, 2011).

V současnosti jsou jak do canisterapie, tak i do ostatních metod využívajících zvířata, zařazovány kvalitní vědecké standardy, které směřují k podrobným návodům a popisům ověřených metod, které fungují (Tvrdá, 2020).

9 Organizace poskytující zooterapii na Šumpersku

Pro dotyk z.s.

Nestátní nezisková organizace Pro dotyk z.s. vznikla v srpnu roku 2011. V rámci canisterapie a felinoterapie organizace se svými psy a kočkami navštěvuje několik desítek ústavů a speciálních škol. Hiporehabilitaci, která je zaměřená především na klienty dětského věku, uskutečňují na své farmě Lišmen. Během jednoho roku farmu vždy navštíví několik set dětí školního věku, které sem jezdí v rámci osvětových výukových programů. Tým organizace Pro dotyk se skládá z 20 dobrovolníků, čtyř koní, sedmi psů a třech koček. Jejich chloubou je, že zooterapeutické služby zvládají svým dětským klientům nabízet bez finanční spoluúčasti rodičů, neboť veškeré finanční prostředky, které dostávají z grantů a individuálních a firemních darů, využívají na zafinancování terapií (prodotyk.cz, 2022).

Kamarádi otevřených srdcí

Občanské sdružení Kamarádi otevřených srdcí bylo založeno v roce 2010. Sdružení je zaměřené především na canisterapii, avšak na různé akce, kterých se účastní, jezdí se svými psy i zakrslými králíky. Se svými zooterapeutickými službami navštěvují speciální mateřské školy, speciální základní školy a speciální střední školy. Dále jezdí do dětských domovů a domovů pro seniory, do kojeneckých ústavů, do podporovaných bydlení, do speciálních denních stacionářů nebo také do nemocnic (kamaradiotevrenychsrdci.webnode.cz, 2011).

JK Padlý kvítek

Nezisková organizace JK Padlý kvítek začala fungovat v září roku 2008. V současnosti organizace poskytuje hipoterapeutické a canisterapeutické služby. Tým JK Padlý kvítek je složen z pěti členů, ze 4 koní a 3 psů. Od roku 2009 je organizace zaregistrovaná a proškolená Českou hiporehabilitační společností. Hiporehabilitaci využívají především u dětí k rozvoji sebedůvěry, jemné i hrubé motoriky, nebo například ke zlepšení rovnováhy. Canisterapii se věnují od roku 2010. Prostřednictvím terapie se psem rozvíjí u dětí taktéž hrubou i jemnou motoriku, dále verbální a neverbální komunikaci, pomáhají dětem orientovat se v prostoru a snaží se je co nejvíce motivovat (jkpadlykvitek.kfrank.cz, 2018).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

10 Metodika

Ke zpracování výzkumné části bakalářské práce byla využita forma kvantitativního průzkumu. K získání a vyhodnocení potřebných dat jsem aplikovala anonymní dotazníkovou metodu.

Okruh respondentů tvořili pedagogičtí pracovníci základních škol a žáci druhého stupně (6. – 9. ročník) základních škol. Dotazníky jsem vytvořila na internetové stránce Survio.cz, která provozuje službu pro tvorbu online dotazníků. Následně jsem dotazníky rozeslala na základní školy v okrese Šumperk. Celkem se mi vrátilo 102 dotazníků od pedagogických pracovníků a 106 dotazníků od žáků druhého stupně.

Dotazník pro pedagogické pracovníky obsahuje 16 otázek a dotazník pro žáky tvoří 17 otázek. U dotazníku pro žáky jsou první dvě otázky identifikační a jsou zaměřené na zjištění pohlaví a ročníku, který navštěvují. Otázky č. 3 – 11 jsou zaměřené na zjištění, jestli mají žáci domácího mazlíčka a jakým způsobem je domácí mazlíček ovlivňuje. Následující otázky č. 12 – 17 jsou zaměřené na posouzení, jaké povědomí mají žáci o zooterapii. U dotazníku pro pedagogické pracovníky jsou první tři otázky identifikační, zjišťují pohlaví, věkovou kategorii a pracovní pozici. Otázky č. 4 – 8 se týkají také zjištění, jestli pedagogičtí pracovníci vlastní domácí zvíře a jak jim ovlivňuje jejich život. Otázky č. 9 – 16 jsou zaměřené na tematiku zooterapie.

K sestavení dotazníků byly využity uzavřené otázky s volbou odpovědí. U některých otázek mohli dotazovaní respondenti zvolit i více odpovědí. Pouze u dotazníku pro žáky byla poslední 17. otázka vytvořena formou otevřených odpovědí.

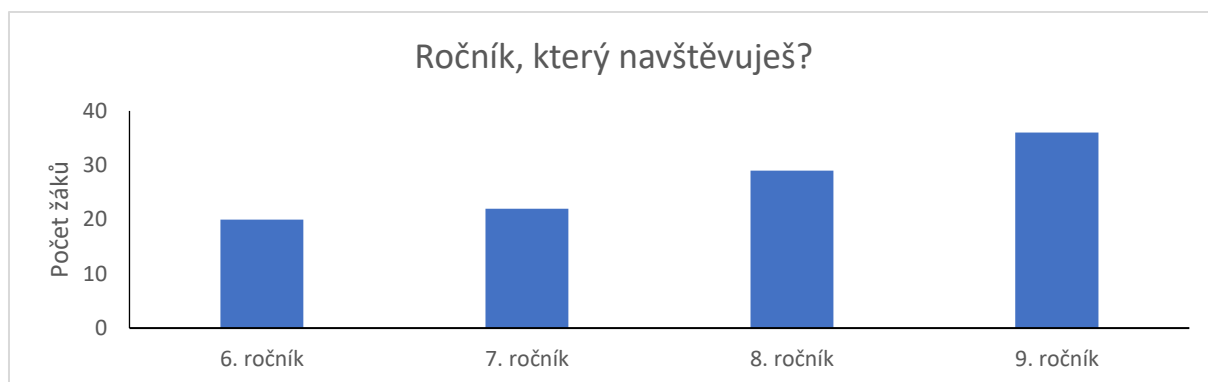
Průzkum na základních školách byl prováděn v březnu a dubnu roku 2022. Následné vyhodnocení a zpracování dat probíhalo v květnu 2022. Získaná data jsem zpracovávala a vyhodnocovala v počítačovém programu Microsoft Excel. Konečné výsledky jsem vložila do výzkumné části do kapitoly 11 v textové i grafické podobě.

11 Výsledky

Dotazníková část – žáci

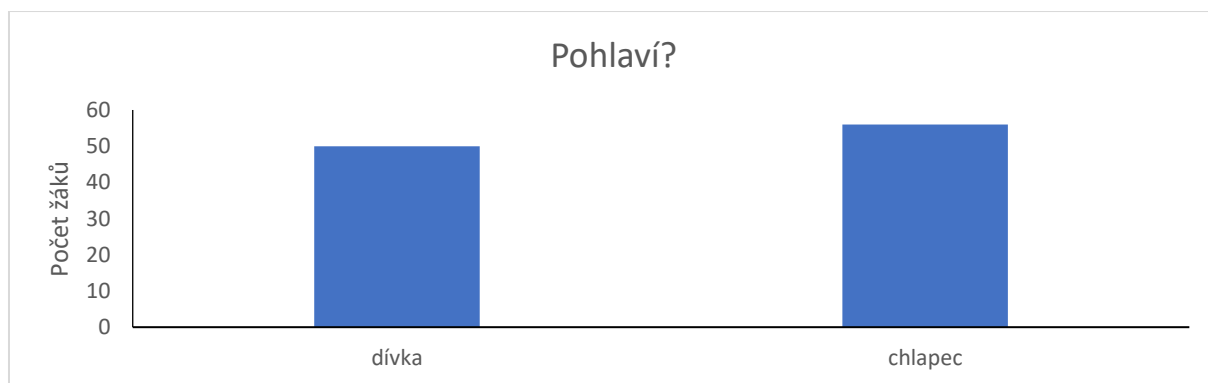
Vyhodnocení přísluší otázkám z dotazníkového šetření žáků (příloha A).

První otázka je zaměřená na zjištění, jaký ročník základní školy dotazovaní respondenti navštěvují. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 106 respondentů. Z toho 20 žáků navštěvuje 6. ročník, 21 žáků navštěvuje 7. ročník, 29 žáků chodí do 8. ročníku a 36 žáků chodí do 9. ročníku (Obr. č. 1).

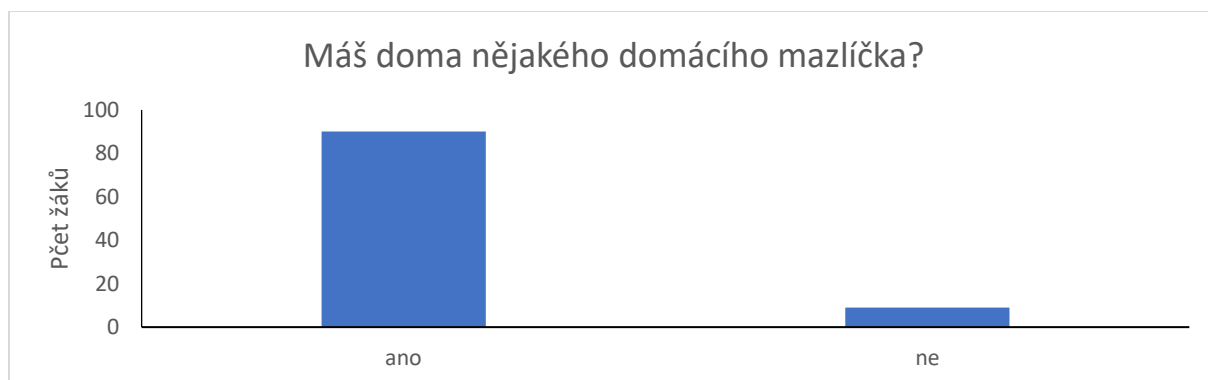
Obrázek č. 1: Ročník, který navštěvuješ?

Druhá otázka zjišťuje četnost daného pohlaví. Z celkového počtu 106 respondentů se průzkumu zúčastnilo 50 dívek a 56 chlapců (Obr. č. 2).

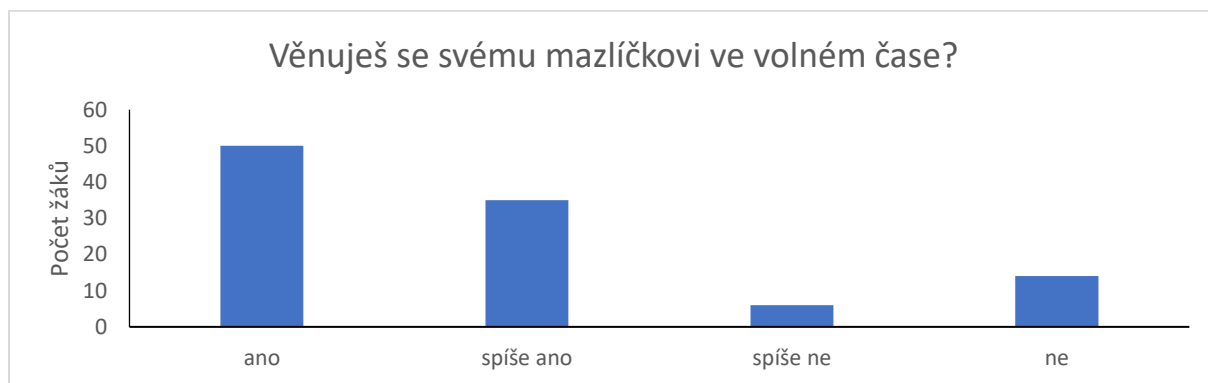
Obrázek č. 2: Pohlaví?

Třetí otázka je zaměřená na zjištění, kolik z dotazovaných respondentů má doma nějakého domácího mazlíčka. Z celkového počtu 106 respondentů uvedlo 90 žáků, že vlastní domácího mazlíčka, a 16 z nich žádného mazlíčka nemá (Obr. č. 3).

Obrázek č. 3: Máš doma nějakého domácího mazlíčka?

Čtvrtá otázka zjišťuje, jestli se dotazovaní respondenti, kteří uvedli, že mají domácího mazlíčka, svému mazlíčkovi věnují. Téměř 80 % dotazovaných žáků se svému mazlíčkovi věnuje, z toho 50 respondentů zvolilo odpověď „ano“ a 35 respondentů zvolilo odpověď „ne“. Zbývajících 20 % se svému mazlíčkovi nevěnuje nebo jen výjimečně. Z grafu můžeme vyčíst, že 15 respondentů označilo odpověď „ne“ a 6 respondentů odpověď „spíše ne“ (Obr. č. 4).

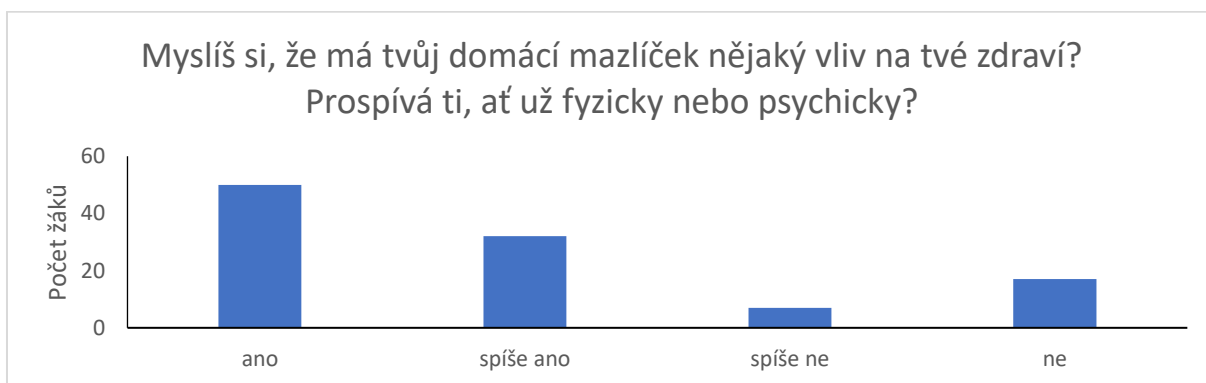
Obrázek č. 4: Věnuješ se svému mazlíčkovi ve volném čase?

Pátá otázka u dotazovaných respondentů zjišťuje, v jakých situacích nejčastěji vyhledávají přítomnost svého mazlíčka. V této otázce mnozí respondenti volili více odpovědí. Z grafu vyplývá, že mezi 3 nejčastější důvody patří, pokud jsou respondenti smutní (60 odpovědí), osamělí (50 odpovědí), nebo naopak šťastní (42 odpovědi) (Obr. č. 5).

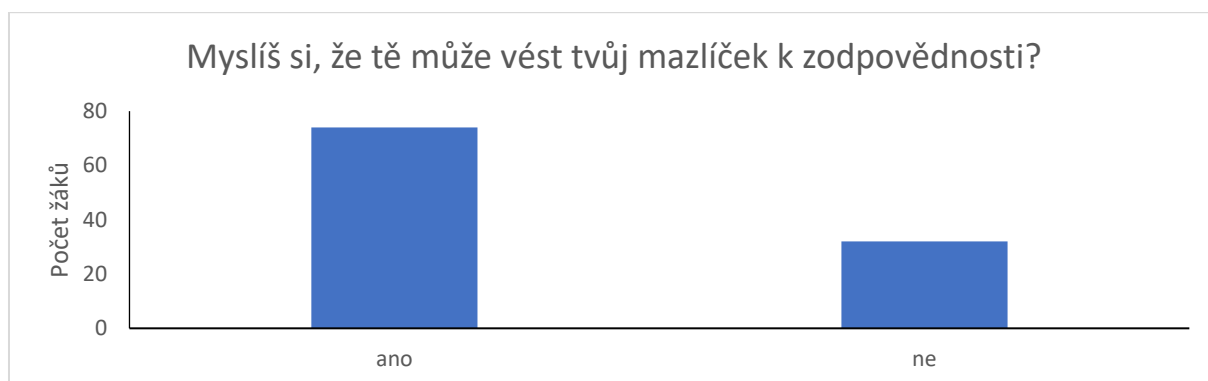
Obrázek č. 5: Vyhledáváš svého mazlíčka, pokud jsi:

Šestá otázka je zaměřená na zjištění, jestli si dotazovaní respondenti myslí, že jejich domácí mazlíček může ovlivňovat určitým způsobem jejich zdraví. Z grafu vyplývá, že více jak polovina dotazovaných respondentů, si myslí, že zvíře ovlivňuje jejich zdraví. Přesněji 50 respondentů uvádí, že jim mazlíček prospívá fyzicky či psychicky, 32 respondentů uvádí, že spíše jim prospívá, 7 respondentů uvádí, že jim spíše neprospívá a 17 respondentů uvádí, že jim neprospívá nebo že domácího mazlíčka nemá (Obr. č. 6).

Obrázek č. 6: Myslíš si, že má tvůj domácí mazlíček nějaký vliv na tvé zdraví? Prospívá ti ať už fyzicky nebo psychicky?

Sedmá otázka vedla respondenty k tomu, aby se zamysleli nad tím, jestli je jejich domácí mazlíček vede k zodpovědnosti. Z celkových 106 respondentů uvedlo 74 žáků, že je jejich mazlíček vede k zodpovědnosti, a 32 uvedlo, že je jejich mazlíček neučí zodpovědnosti nebo domácího mazlíčka nemají (Obr. č. 7).

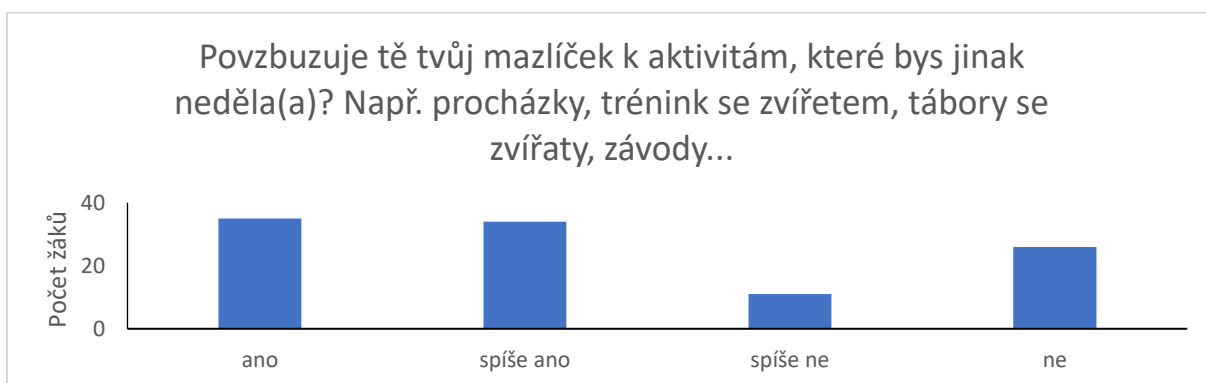
Obrázek č. 7: Myslíš si, že tě může vést tvůj mazlíček k zodpovědnosti?

Osmá otázka je zaměřená na posouzení, jestli se dotazovaní respondenti zajímají díky svému domácímu mazlíčkovi více o přírodu. Z dotazníkového šetření lze zjistit, že 33 respondentů se opravdu zajímá více o přírodu, 31 respondentů se spíše zajímá o přírodu, kdežto 21 respondentů se o přírodu spíše nezajímá a 21 respondentů se o přírodu nezajímá vůbec, např. z důvodu, že nemají domácího mazlíčka (Obr. č. 8).

Obrázek č. 8: Zajímáš se díky tvému mazlíčkovi více o přírodu?

Devátá otázka je zaměřená na zjištění, jestli dotazované respondenty jejich mazlíček povzbuzuje k aktivitám, které by bez svého mazlíčka nedělali. Z grafu vyplývá, že 35 dotazovaných respondentů jejich mazlíček skutečně povzbuzuje k novým aktivitám, 34 respondentů spíše povzbuzuje a 11 respondentů jejich mazlíček spíše nepovzbuzuje k žádným novým aktivitám. A celkem 26 respondentů uvedlo, že je jejich mazlíček vůbec nepovzbuzuje ke zkoušení nových aktivit, nebo domácího mazlíčka nemají (Obr. č. 9).

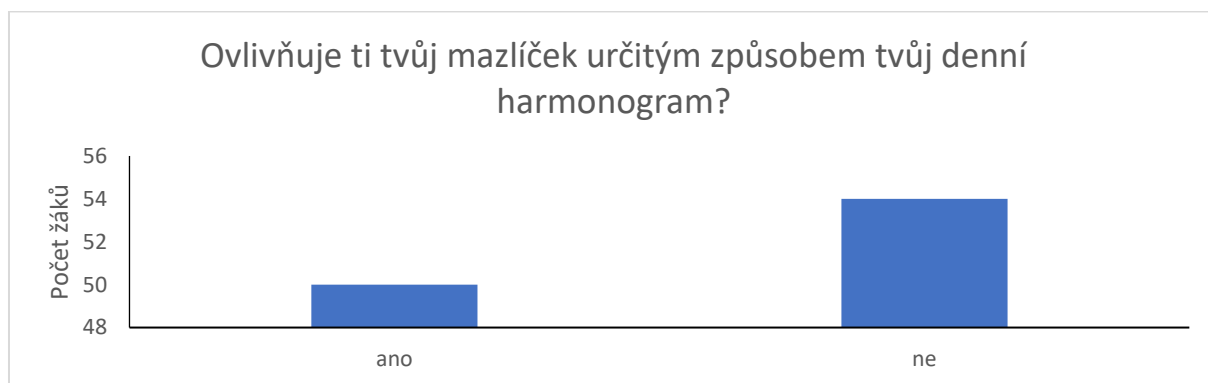
Obrázek č. 9: Povzbuzuje tě tvůj mazlíček k aktivitám, které bys jinak neděla(a)? Např. procházky, trénink se zvířetem, tábory se zvířaty, závody...

Desátá otázka zkoumá vliv domácího mazlíčka na náladu dotazovaných respondentů. Z celkových 106 respondentů 58 žáků uvedlo, že jejich domácí mazlíček jim ovlivňuje jejich náladu. Dalších 28 žáků označilo jako odpověď, že jejich domácí mazlíček spíše působí na jejich náladu, a 8 žáků označilo, že jim jejich zvíře spíše náladu neovlivňuje. Zbýlých 12 žáků uvedlo, že jejich mazlíček jim neovlivňuje jejich náladu, nebo mazlíčka nemají (Obr. č. 10).

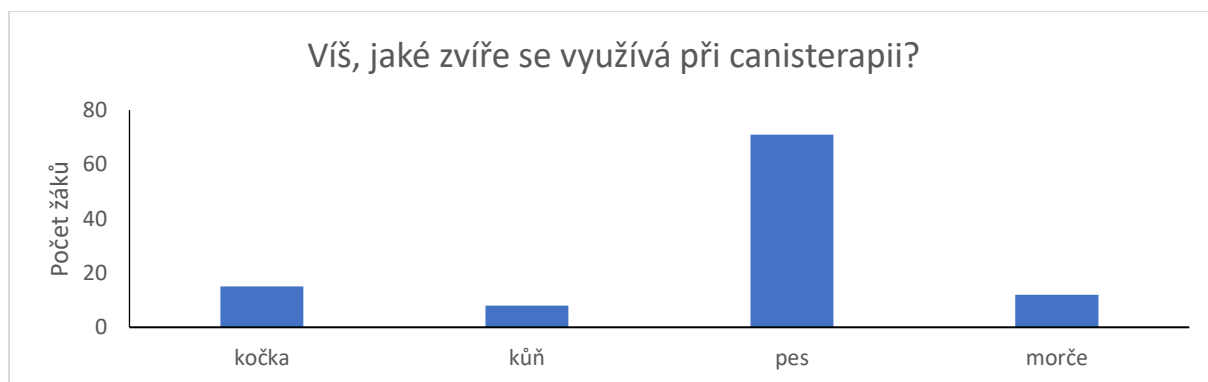
Obrázek č. 10: Ovlivňuje tvůj mazlíček tvou náladu?

Jedenáctá otázka je také zaměřená na vliv zvířete na respondenty (žáky). Přesněji jde o zjištění, zdali domácí mazlíček ovlivňuje denní harmonogram dotazovaných respondentů. Celkem 50 respondentů ze 106 uvedlo, že jejich mazlíček jim ovlivňuje určitým způsobem jejich denní harmonogram, a naopak 56 respondentů uvedlo, že jim mazlíček nijak nenarušuje jejich harmonogram nebo domácího mazlíčka nemají (Obr. č. 11).

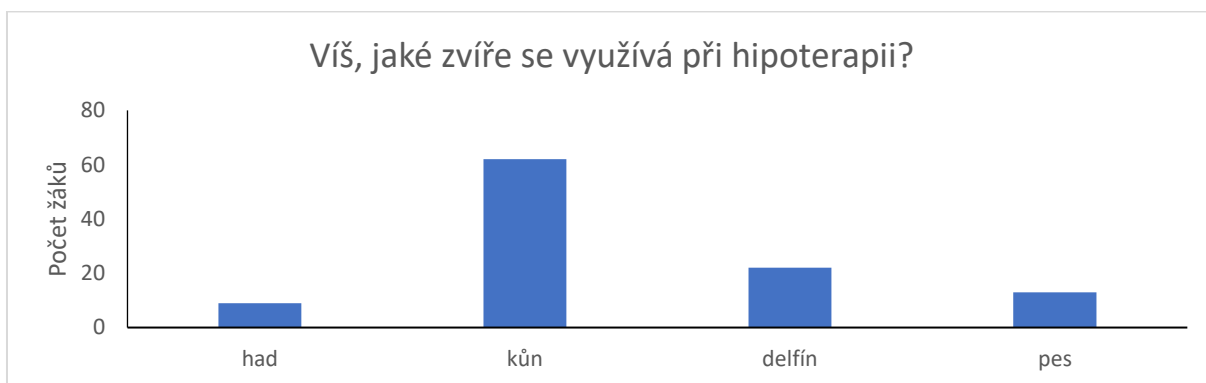
Obrázek č.11: Ovlivňuje ti tvůj mazlíček určitým způsobem tvůj denní harmonogram?

Dvanáctá otázka je zaměřená na to, jak se dotazovaní respondenti orientují v názvech určitých oborů zooterapie, se kterými by se mohli nejčastěji setkat, a jestli mají povědomí, jaké zvíře se při konkrétním druhu zooterapie využívá. Na otázku, jaké zvíře se využívá při canisterapii, označilo správnou odpověď pes 71 respondentů. Dále 15 respondentů vybralo odpověď kočka, 8 respondentů odpověď kůň a 12 respondentů odpověď morče (Obr. č. 12).

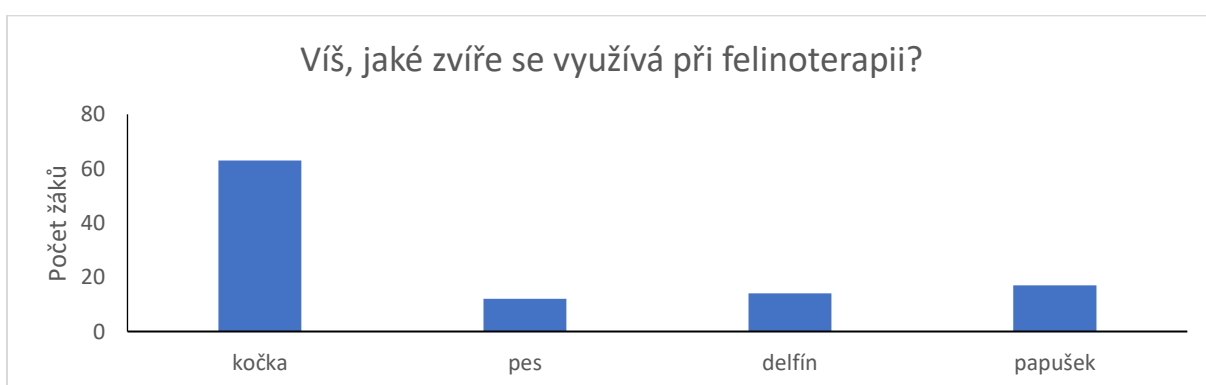
Obrázek č. 12: Víš, jaké zvíře se využívá při canisterapii?

Třináctá otázka je také zaměřená na to, jak se respondenti orientují v názvech určitých oborů zooterapie, a jestli mají povědomí, jaké zvíře se při konkrétním druhu zooterapie využívá. Na otázku, jaké zvíře se využívá při hipoterapii, označilo správnou odpověď kůň 62 respondentů. Dále 9 respondentů vybralo odpověď had, 22 respondentů odpověď delfín a 13 respondentů odpověď pes (Obr. č. 13).

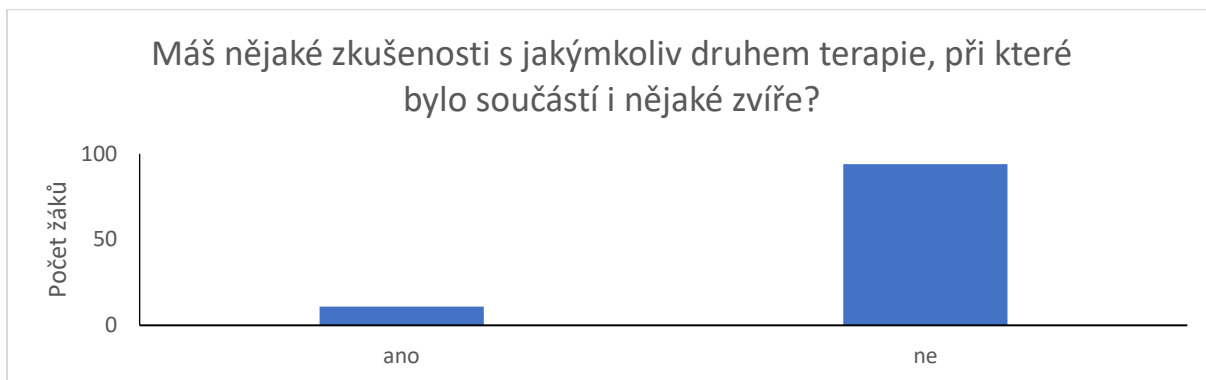
Obrázek č. 13: Víš, jaké zvíře se využívá při hipoterapii?

Čtrnáctá otázka je svým zaměřením stejná jako předcházející dvě otázky. Prostřednictvím této otázky zjišťují, jak se respondenti orientují v názvech určitých oborů zooterapie, a jestli mají povědomí, jaké zvíře se při konkrétním druhu zooterapie využívá. Na otázku, jaké zvíře se využívá při felinoterapii, označilo jako správnou odpověď kočka 63 respondentů. Dále 12 respondentů vybralo odpověď pes, 14 respondentů odpověď delfín a 17 respondentů odpověď papoušek (Obr. č. 14).

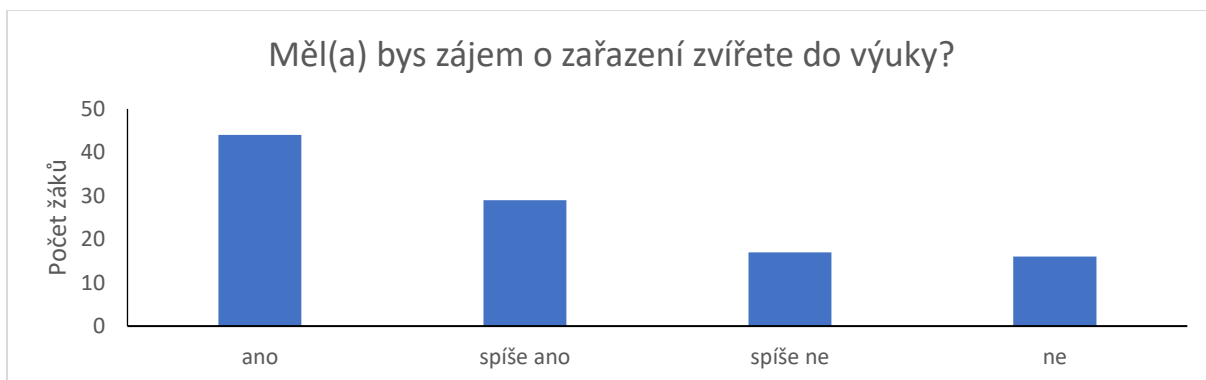
Obrázek č. 14: Víš, jaké zvíře se využívá při felinoterapii?

Patnáctá otázka slouží k získání informací, jestli se dotazovaní respondenti už někdy setkali s jakýmkoliv druhem terapie, při kterém bylo přítomné i zvíře. Z celkového počtu 106 respondentů uvedlo 11 respondentů v dotazníkovém šetření, že byli součástí nějaké terapie, a 95 respondentů se nikdy terapie se zvířetem neúčastnilo (Obr. č. 15).

Obrázek č. 15: Máš nějaké zkušenosti s jakýmkoliv druhem terapie, při které bylo součástí i nějaké zvíře?

Šestnáctá otázka zkoumá, jestli by byl ze strany respondentů (žáků) zájem o zařazení zvířete do výuky. Z celkového počtu 106 respondentů uvedlo 44 žáků, že by uvítali, kdyby bylo zařazeno zvíře do výuky, a 29 respondentů se přiklání k variantě, že by spíše chtěli zařadit zvíře do výuky. Dalších 17 respondentů spíše zájem nemá a 16 respondentů nemá zájem vůbec (Obr. č. 16).

Obrázek č. 16: Měl(a) bys zájem o zařazení zvířete do výuky?

Sedmnáctá otázka byla zařazena do dotazníkového šetření, aby podnítila žáky k zamyšlení, jaké výhody by mohla přinést zooterapie do výuky. Z celkových 106 odpovědí se 13 odpovědí shodovalo, že vyučovací hodiny budou více zábavné a žáci budou mít i větší chuť a motivaci se učit. Dalších 18 odpovědí se týkalo toho, že žáci se naučí starat o zvířata a budou více chápat jejich potřeby. Z toho 3 respondenti uvedli, že by přítomnost zvířete ve výuce mohla více rozvíjet jejich empatii a optimismus. Celkem 20 respondentů se shodlo také na tom, že by zažívali méně stresu, čímž by se u nich odboural strach z chození do školy. Další 4 respondenti uvedli, že by se mohli se zvířaty mazlit a nemuseli by se učit a 1 respondent odpověděl, že by zooterapie v hodinách mohla přispět ke sblížení se s učiteli a spolužáky. Velká část respondentů, a to celkem 47, do odpovědi napsalo, že neví, jaké výhody by mohla zooterapie přinést do výuky (Obr. č. 17).

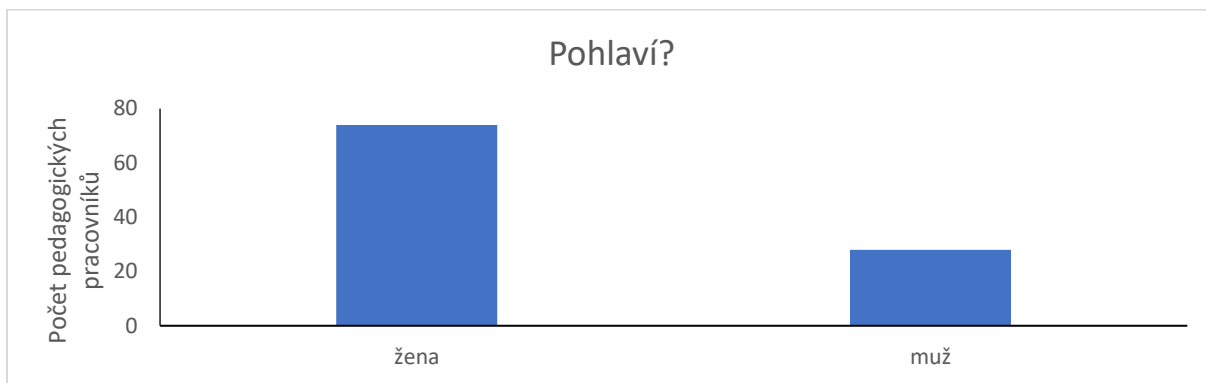

Obrázek č. 17: Dokážeš vymyslet alespoň 1 výhodu, která by mohla přinést zooterapie do výuky?

Dotazníková část – pedagogičtí pracovníci

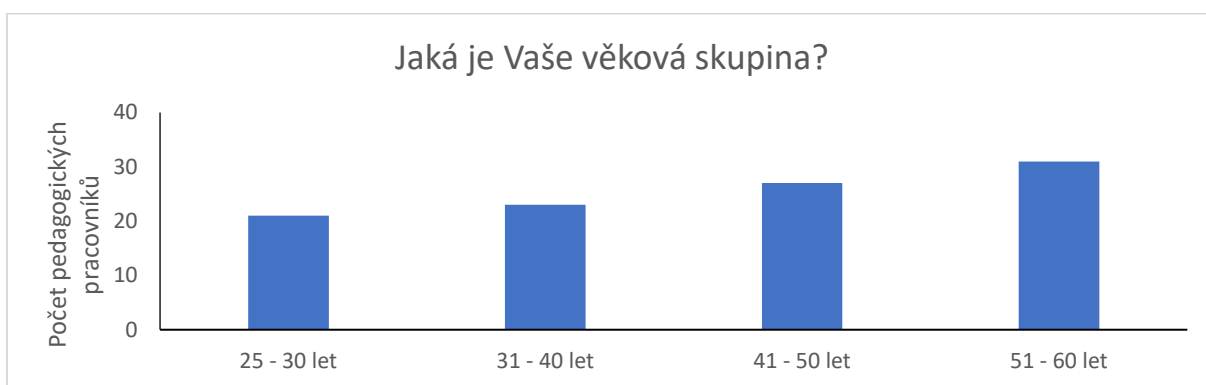
Vyhodnocení přísluší otázkám z dotazníkového šetření pedagogických pracovníků (příloha B).

První otázka zjišťuje četnost daného pohlaví. Z celkového počtu 102 respondentů se průzkumu zúčastnilo 74 žen a 28 mužů (Obr. č. 18).

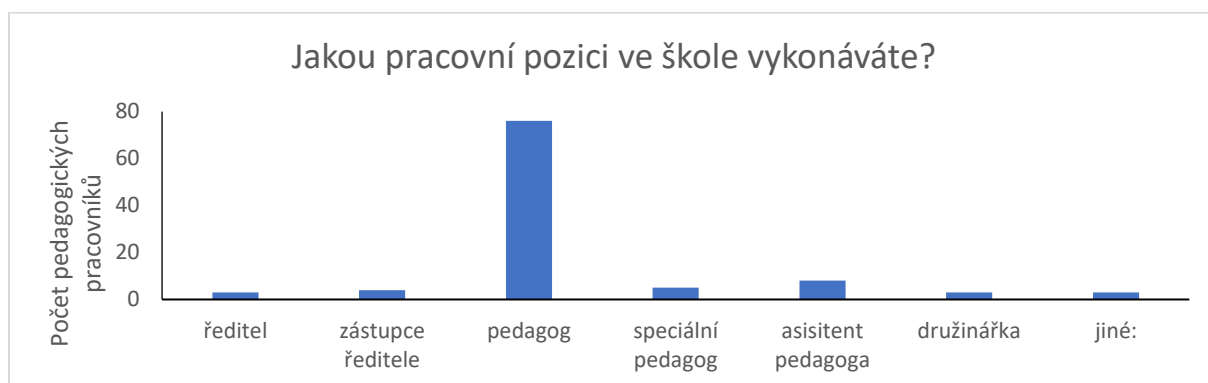
Obrázek č. 18: Pohlaví?

Druhá otázka je zaměřená na věkové kategorie. Z grafu vyplývá, že dotazníkového šetření se zúčastnilo nejvíce pedagogických pracovníků ve věkové skupině 51 – 60 let, kde se zapojilo 31 respondentů, následně ve věkové kategorii 41 – 50 let se zúčastnilo dotazníkového šetření 27 respondentů a ve věkové skupině 31 – 40 let se zapojilo 23 respondentů. Nejméně dotazníků pedagogickými pracovníky bylo vyplněno ve věkové skupině 25 – 30 let, a to 21 respondenty (Obr. č. 19).

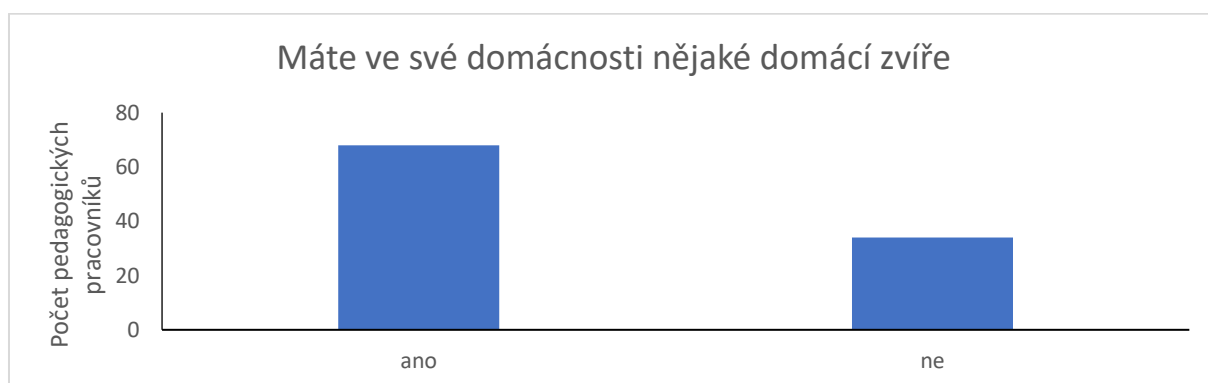
Obrázek č. 19: Jaká je Vaše věková skupina?

Třetí otázka je zaměřená na porovnání, která skupina z pedagogických pracovníků se účastnila průzkumu nejvíce. Z grafu je patrné, že nejvíce se do dotazníkového šetření zapojili pedagogové, a to celkem 76 pedagogů. Za nimi následují asistenti pedagoga s celkovým počtem 8 respondentů a speciální pedagogové s 5 respondenty. Do dotazníkového šetření se zapojili také 3 ředitelé, 4 zástupci ředitele, 3 družinářky a 3 respondenti, kteří nespádají ani do jedné kategorie, např. školní psychologové (Obr. č. 20).

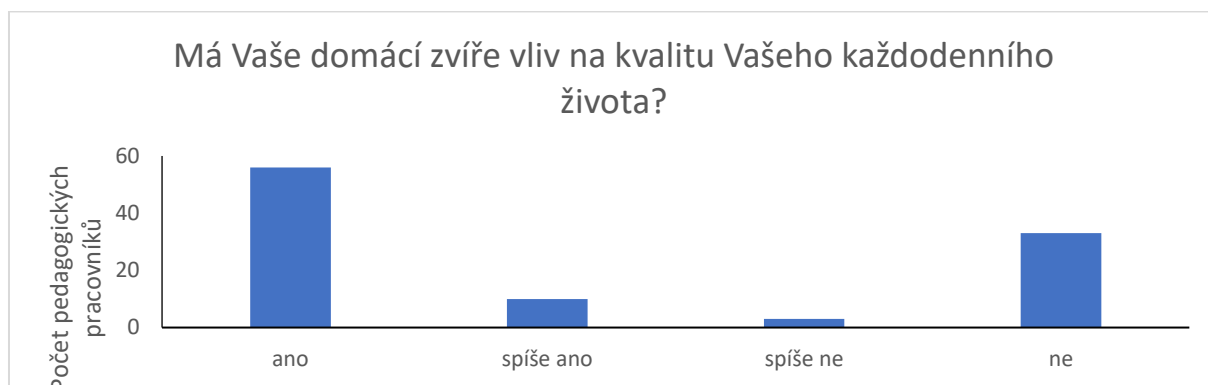
Obrázek č. 20: Jakou pracovní pozici ve škole vykonáváte?

Čtvrtá otázka zjišťuje, jestli pedagogičtí pracovníci mají ve své domácnosti nějaké domácí zvíře. V dotazníkovém šetření uvedlo 68 pedagogických pracovníků, že vlastní nějaké domácí zvíře, a 34 pedagogických pracovníků zvolilo odpověď, že žádné domácí zvíře nemá (Obr. č. 21).

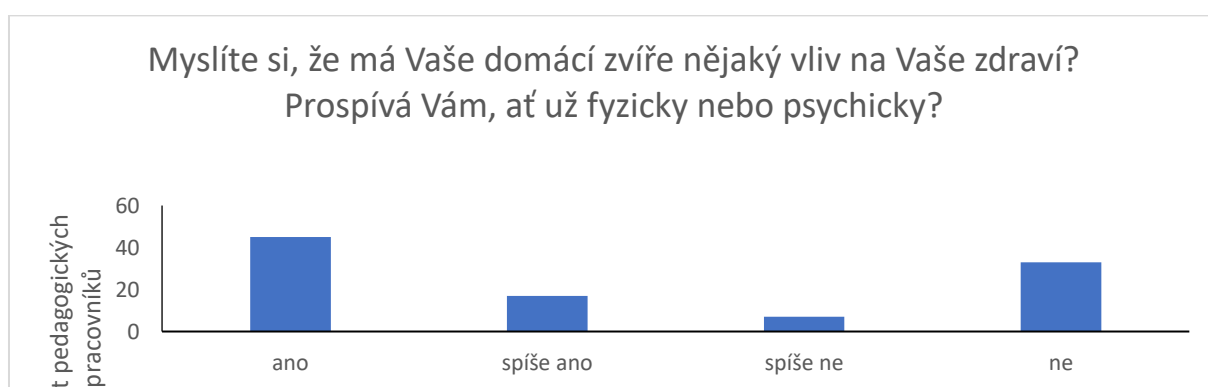
Obrázek 21: Máte ve své domácnosti nějaké domácí zvíře?

Pátá otázka se týká zjištění skutečnosti, jestli má domácí zvíře pedagogických pracovníků nějaký vliv na kvalitu jejich každodenního života. Celkem 56 pedagogických pracovníků uvedlo, že jejich domácí mazlíček jim ovlivňuje jejich život, 10 uvedlo, že spíše ano, 3 uvedli, že spíše ne, a 33 vybralo možnost, že domácí zvíře nemají, nebo jim život nijak neovlivňuje (Obr. č. 22).

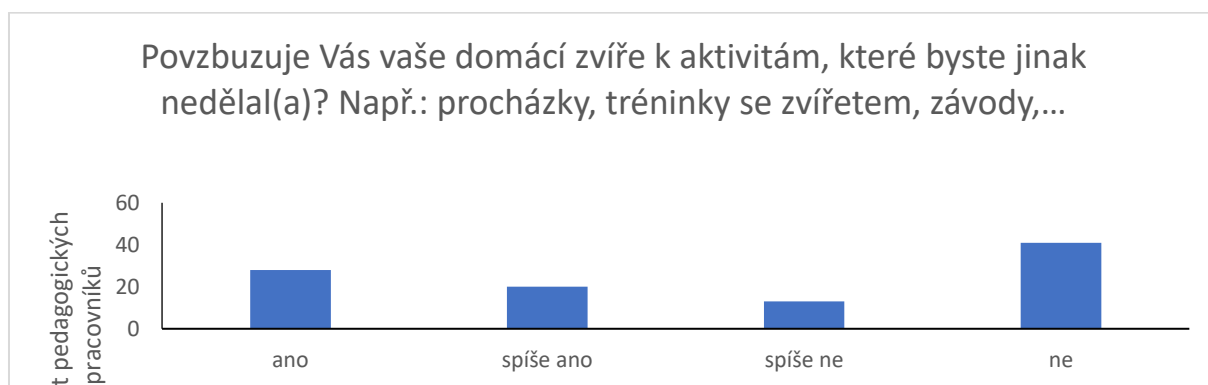
Obrázek č. 22: Má Vaše domácí zvíře vliv na kvalitu Vašeho každodenního života?

Šestá otázka vybízí pedagogické pracovníky, aby se zamysleli nad tím, jestli má jejich domácí zvíře vliv na jejich zdraví. Dohromady 45 pedagogických pracovníků uvedlo, že jejich zvíře má vliv na jejich fyzické či psychické zdraví. V dotazníkovém šetření se 17 pracovníků přiklání k možnosti, že spíše ovlivňuje jejich zdraví, a 7 pracovníků se přiklání k variantě, že spíše neovlivňuje. Dále 33 pedagogických pracovníků uvedlo, že zvíře nemá, nebo že jejich zdraví jim domácí zvíře nijak neovlivňuje (Obr. č. 23).

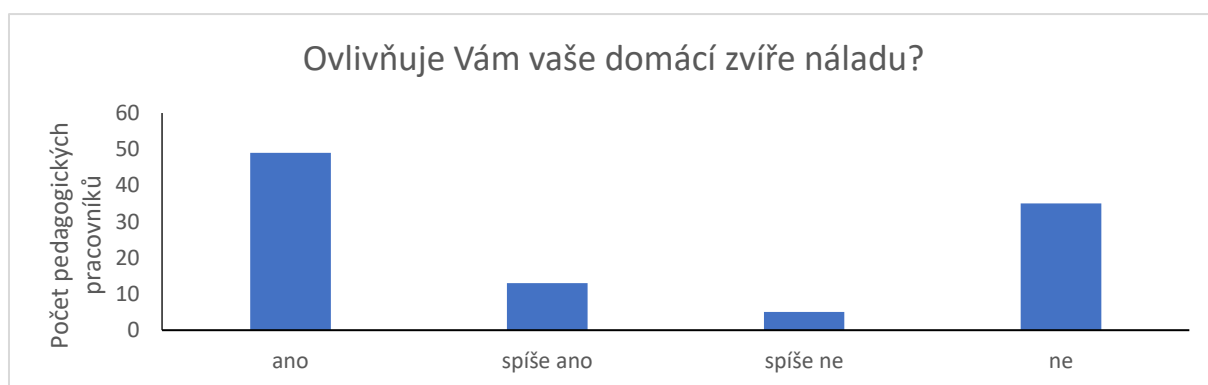
Obrázek č. 23: Myslíte si, že má Vaše domácí zvíře nějaký vliv na Vaše zdraví? Prospívá Vám, ať už fyzicky nebo psychicky?

Sedmá otázka zkoumá, jestli pedagogické pracovníky motivují jejich domácí zvířata k objevování a ke zkoušení nových aktivit. Z celkového počtu 102 respondentů 28 pedagogických pracovníků uvedlo, že je jejich domácí mazlíček povzbuzuje k novým aktivitám, 20 uvedlo, že spíše je povzbuzuje, a 13, že je spíše nepovzbuzuje. V dotazníkovém šetření 41 pracovníků zvolilo možnost, že domácího mazlíčka nemají nebo je nijak nepovzbuzuje (Obr. č. 24).

Obrázek č. 24: Povzbuzuje Vás vaše domácí zvíře k aktivitám, které byste jinak neděl(a)? Např.: procházky, tréninky se zvířetem, závody, ...

Osmá otázka opět podněcuje pedagogické pracovníky k tomu, aby se zamysleli, jestli jim jejich domácí zvíře ovlivňuje náladu. Celkem 49 pedagogických pracovníků uvedlo v dotazníkovém šetření, že jim jejich domácí zvíře ovlivňuje náladu, 13 uvedlo, že spíše ano, a 5, že spíše jim náladu nijak neovlivňuje. Možnost, že zvíře nemají, nebo jim náladu neovlivňuje, zvolilo 35 pedagogických pracovníků (Obr. č. 25).

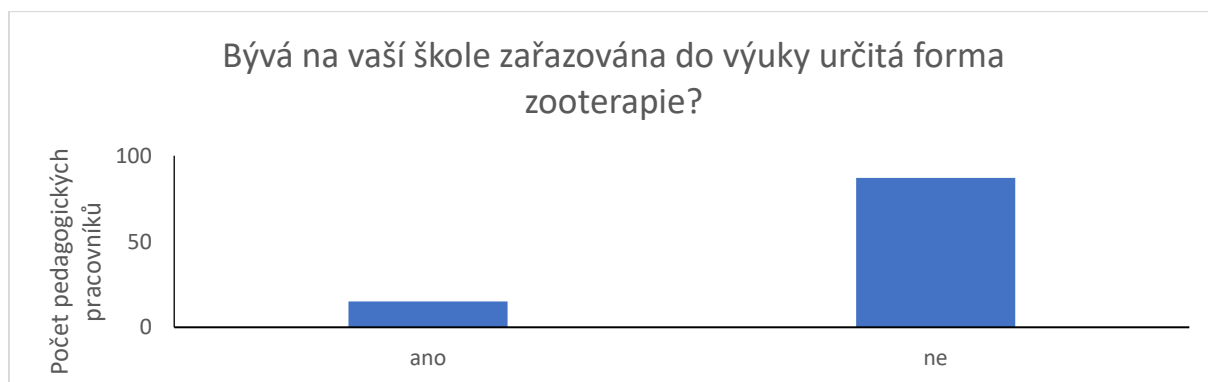
Obrázek č. 25: Ovlivňuje Vám vaše domácí zvíře náladu?

Devátá otázka se týká zjištění, jaké povědomí mají pedagogičtí pracovníci o tom, jaká je náplň zooterapie. Celkem 42 pedagogických pracovníků uvedlo, že ví, čím se zabývá zooterapie a jaká je její náplň. Zároveň 43 pracovníků zvolilo odpověď, že spíše mají povědomí, co je to zooterapie, a 8 pracovníků uvedlo, že spíše nemají ponětí. Z celkového počtu dotazovaných respondentů odpovědělo 9 respondentů, že vůbec neví, jaká je náplň zooterapie (Obr. č. 26).

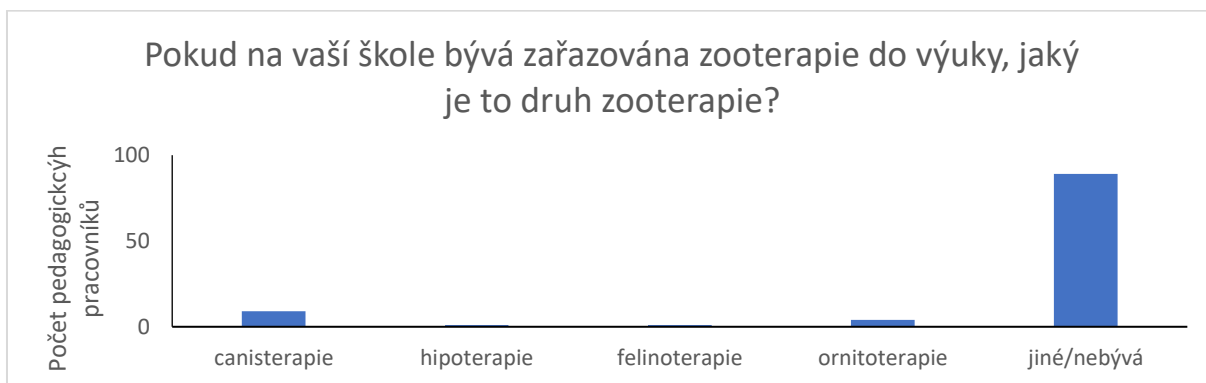
Obrázek č. 26: Víte, jaká je náplň zooterapie?

Desátá otázka byla do dotazníkového šetření zařazena, aby zjistila, jestli bývá na školách využívána zooterapie a zda se zařazuje do výuky. Z celkového počtu 102 respondentů uvedlo pouze 15 z nich, že na jejich škole občas bývá zooterapie součástí výuky. Naopak 87 respondentů uvedlo, že na jejich škole nebývá zooterapie součástí výuky (Obr. č. 27).

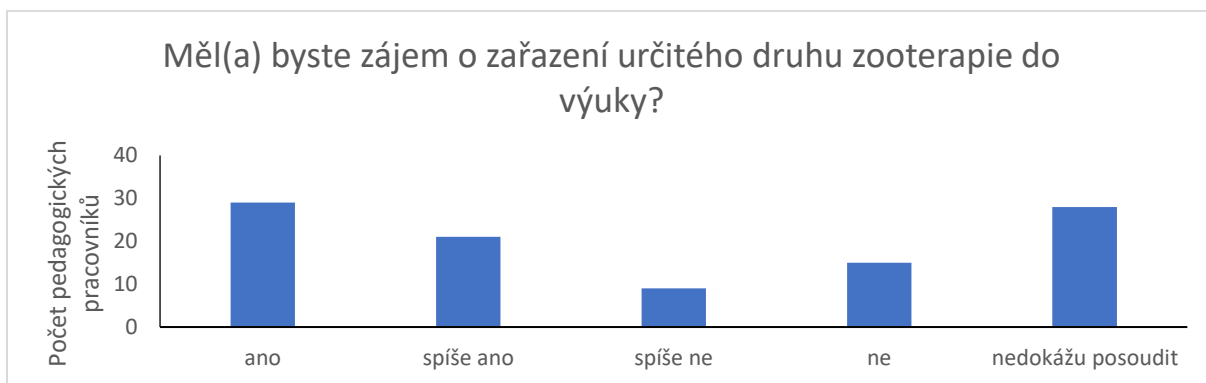
Obrázek č. 27: Bývá na vaší škole zařazována do výuky určitá forma zooterapie?

Jedenáctá otázka navazuje na předchozí. Touto otázkou se snažím zjistit, jaký druh zooterapie se využívá na školách v případě, že bývá zařazována do výuky. Nejvíce odpovědí je zaznamenáno u canisterapie, kterou zvolilo 9 respondentů. Celkem 4 pedagogičtí pracovníci uvedli ornitoterapii. Hipoterapie označil 1 respondent a felinoterapii zvolil také jenom jeden respondent. Jak už vyplývá z předchozí otázky, i zde zvolilo 89 respondentů jako odpověď, že u nich zooterapie nebývá využívána (Obr. č. 28).

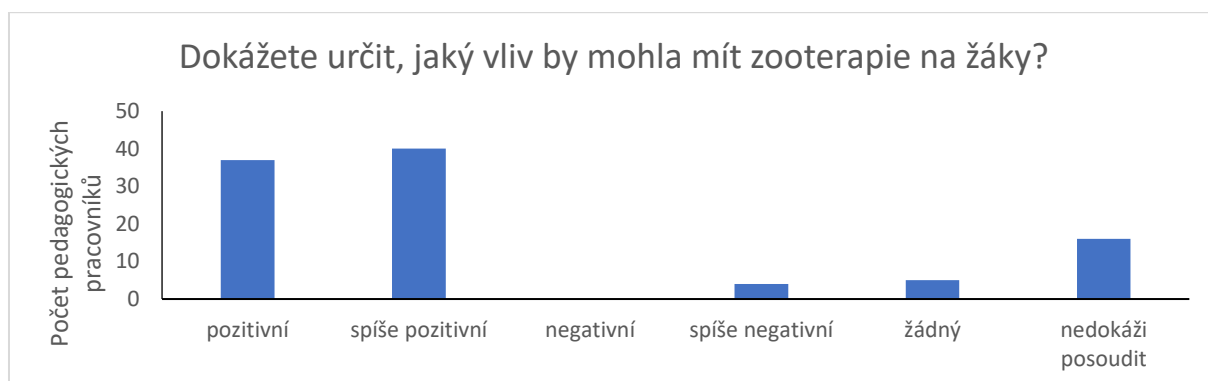
Obrázek č. 28: Pokud na vaší škole bývá zařazována zooterapie do výuky, jaký je to druh?

Dvanáctá otázka zjišťovala, zda by měli pedagogičtí pracovníci zájem o zařazení zooterapie do výuky. Z dotazníkového šetření vyplývá, že 29 pedagogických pracovníků by mělo zájem, a naopak 15 pracovníků by zájem nemělo. Zároveň 21 pracovníků by mělo spíše zájem a 9 by zájem spíše nemělo. V dotazníku se 28 respondentů vyjádřilo, že tuto skutečnost nedokáží posoudit (Obr. č. 29).

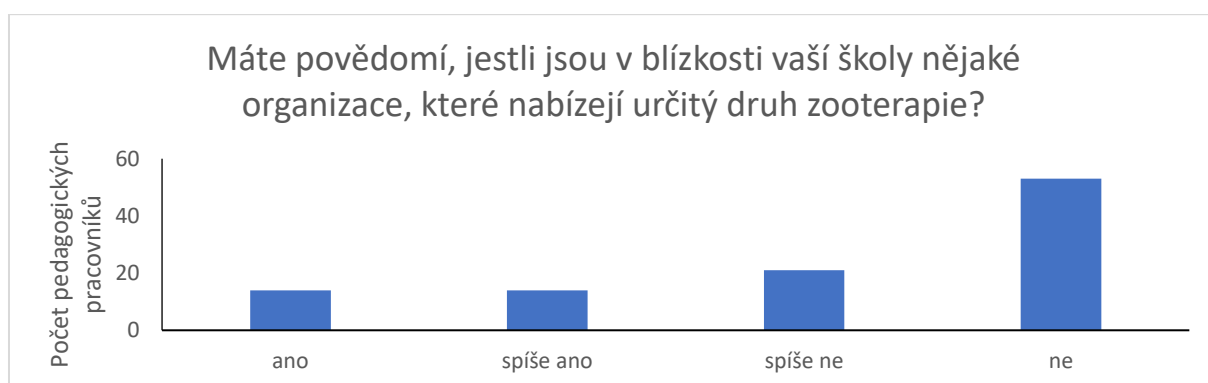
Obrázek č. 29: Měl(a) byste zájem o zařazení určitého druhu zooterapie do výuky?

Třináctá otázka zjišťuje, jestli dokáží pedagogičtí pracovníci posoudit, jaký vliv na žáky by mohlo mít zařazení zvířat do výuky. Z grafu vyplývá, že 37 pracovníků si myslí, že pozitivní, 40 spíše pozitivní, 0 negativní, 4 spíše negativní, 6 respondentů se domnívá, že zooterapie by na žáky neměla žádný vliv, a 16 respondentů tuto skutečnost nedokáže posoudit (Obr. č. 30).

Obrázek č. 30: Dokážete určit, jaký vliv by mohla mít zooterapie na žáky?

Čtrnáctá otázka zjišťuje, jestli mají pedagogičtí pracovníci přehled, jestli se v blízkosti jejich školy nachází organizace, která zajišťuje zooterapii. Z dotazníkového šetření vyplývá, že 14 respondentů uvedlo, že má povědomí, jestli jsou v dostupné vzdálenosti nějaké zooterapeutické organizace. Taktéž 14 respondentů uvedlo, že spíše vědí, a 21 respondentů, že spíše nevědí. Z celkového počtu 102 respondentů, 53 pedagogických pracovníků vůbec nemá přehled (Obr. č. 31).

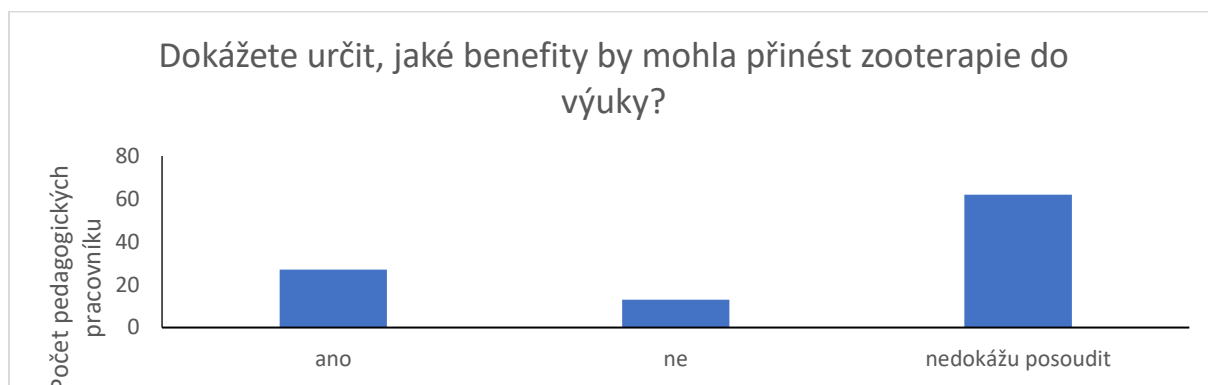
Obrázek č. 31: Máte povědomí, jestli jsou v blízkosti vaší školy nějaké organizace, které nabízejí určitý druh zooterapie?

Patnáctá otázka zjišťuje, co si myslí pedagogičtí pracovníci, že jsou hlavní příčiny, kvůli kterým se zooterapie nevyužívá ve školách. Respondenti mohli označit jako „správných“ více odpovědí najednou. Z grafu však vyplývá, že za největší příčinu, a to ve 30 případech, je považován nedostatek kvalifikovaných osob, které by prováděly zooterapii. Dále 29 respondentů označilo jako příčinu hygienická nařízení, 28 respondentů nedostatek finančních prostředků, 22 respondentů nedostatečný zájem ze strany vedení školy a jejích zaměstnanců, 6 respondentů nedostatečný zájem ze strany žáků a jejich rodičů. Nikdo ze zúčastněných respondentů nezvolil odpověď, že by se zooterapie ve školách dostatečně využívala. V dotazníkovém šetření zvolilo 13 respondentů odpověď, že se domnívají, že hlavními příčinou jsou i jiné důvody, než které měli na výběr (Obr. č. 32).

Obrázek č. 32: Jaké si myslíte, že jsou hlavní příčiny, kvůli kterým s zooterapie příliš nevyužívá ve školách?

Šestnáctá otázka vedla pedagogické pracovníky k zamyšlení, jestli dokáží posoudit, jaké výhody by mohlo mít zařazení zooterapie do výuky. Z celkového počtu 102 respondentů uvedlo 27 pedagogických pracovníků, že zvládnou určit benefity zooterapie ve výuce, a 62 uvedlo, že neví, jaké by to mohlo mít výhody. Benefity zooterapie nedokázalo posoudit celkem 13 pedagogických pracovníků (Obr. č. 33).

Obrázek č. 33: Dokážete určit, jaké benefity by mohla přinést zooterapie do výuky?

12 Diskuse

V knize Zooterapie ve světle objektivních poznatků od Velemínského a kolektivu (2007) je zooterapie prezentována jako běžný standard ve službách volnočasových aktivit, v sociálních službách, nebo ve školských či zdravotnických zařízeních.

Podle mého názoru se zooterapie stává běžnou službou v zahraničí, ale v České republice zatím nedokázala dostatečně obhájit své místo. Důvodem může být i fakt, že léčebné využití zvířat má v naší zemi poměrně krátkou historii. Větší rozmach zažívá zooterapie v České republice teprve okolo roku 1990.

1. zjistit, jestli mají domácí zvířata respondentů nějaký vliv na jejich život/zdraví

Jak už bylo v bakalářské práci několikrát zmíněno, zvířata na nás mohou příznivě působit, určitým způsobem nás mohou ovlivňovat, a to ve většině případů pozitivně. Proto jsem se rozhodla zakomponovat do praktické části své práce dotazníkové šetření, které by mi pomohlo zjistit, jestli opravdu pozitivní působení zvířat vnímají i lidé, kteří o terapeutických účincích příliš nevědí. Jelikož jsem se ve své práci soustředila i na fakt, že zvířata mohou být využívána i ve školách během vyučování, rozhodla jsem se tento průzkum zaměřit na žáky druhého stupně základních škol a pedagogické pracovníky základních škol.

Podle výsledků z dotazníkového šetření z praktické části, kterého se zúčastnili jak žáci, tak i pedagogičtí pracovníci základních škol, lze říct, že se potvrdila fakta z teoretické části, a to, že pokud vlastní respondenti, nějaké domácí zvíře, odráží se to následně na jejich psychickém i fyzickém stavu.

V mnoha odborných publikacích, například Člověk a pes (Dunová, 2018), Zooterapie v kostce (Bicková, 2020), Zooterapie ve světle objektivních poznatků (Velemínský a kol, 2008), se setkáváme s tvrzením, že přítomnost zvířete má vliv na celkový rozvoj jedince, ovlivňuje jeho osobnost, má vliv na jeho sebevědomí a učí ho např. zodpovědnosti. Mezi průzkumné otázky jsem proto zařadila i takové, které by tato data mohly potvrdit.

Žáci se až v 80 % věnují svému mazlíčkovi ve volném čase. To, že tráví svůj čas se svým mazlíčkem, je vede k zodpovědnosti, zkouší nové aktivity, ovlivňuje jim to pozitivně náladu. Bakalářskou práci zpracovávám na katedře biologie, a tak mě zajímalo, jestli zvířata podněcují žáky k většímu zájmu o přírodu. Výsledky u této otázky vyšly prakticky nerozhodně, což může být způsobené tím, že do výsledků jsou zahrnuté i odpovědi žáků, kteří nemají žádné zvíře. Zhruba 60 % žáků uvedlo, že zvíře u nich podněcuje větší zájem

o přírodu. Výsledky dotazníku pro pedagogické pracovníky také potvrzují, že jejich domácí zvířata ovlivňují kvalitu života respondentů, působí na jejich náladu, avšak příliš je nemotivují ke zkoušení nových věcí a nových aktivit. Tato situace může být způsobena tím, že na rozdíl od žáků, mají pedagogičtí pracovníci více povinností, a nemají tolik volného času, který by mohli věnovat novým aktivitám se svým domácím mazlíčkem.

Odborné publikace, jako například *Zvířata jako učitelé a léčitelé* (McElroy, 1999), *Zvíře jako zrcadlo lidské duše* (Baumgartner, Dahlke, 2018), nebo publikace *Váš pes to ví* (Sheldrake, 2003), zmiňují, že člověk ve zvířeti vidí svého přítele, kterému se může se vším svěřit, neboť zvíře člověka nikdy neodsoudí. Lidé se často uchylují do přítomnosti zvířete v případě smutku nebo při pocitech osamělosti a na základě toho jsem do průzkumu zařadila otázku, která tento fakt měla potvrdit, nebo vyvrátit. Žáci mohli vybírat z několika možností a nejvíce zaznamenaných odpovědí bylo u pocitů smutku a osamělosti, které obsadily první dvě místa. Na třetím místě se umístil pocit štěstí.

2. zjistit, jaké povědomí mají respondenti o zooterapii

Když jsem hovořila s lidmi z mého okolí, poměrně často jsem se setkávala s tím, že neměli povědomí o tom, co je to zooterapie. A pokud tento termín znali, měli ho spojený s canisterapií nebo hipoterapií, a ostatní terapie se zvířaty neznali. I tento fakt byl jednou z motivací, proč jsem se rozhodla, věnovat se tématu zooterapie ve své bakalářské práci.

Při zpracovávání dat u dotazníku pro žáky, jsem byla překvapená, jak se žáci druhého stupně základních škol vyznají v názvech oborů zooterapie. Do dotazníkového šetření jsem vybrala tři nejčastěji využívané obory zooterapie, a to canisterapii, hipoterapii a felinoterapii. V průměru 63 % ze všech žáků, zvolilo správné odpovědi na otázky.

Taktéž výsledky u dotazníku pro pedagogické pracovníky mě potěšily, neboť 80 % z nich ví, nebo má alespoň nějakou představu o tom, jaká je náplň zooterapie. Na základě toho se domnívám, že právě z tohoto důvodu by mělo 47 % pedagogických pracovníků zájem o zařazení zooterapie do výuky.

3. zjistit, jaké mají respondenti povědomí o výhodách zooterapie

Zooterapie je málo známý obor terapie a předpokládám tedy, že málokdo bude znát přesně její podstatu a benefity, pokud si o zooterapii sám nezjistí bližší informace. Byla jsem velmi zvědavá, jaké výhody žáci vymyslí, čím by mohla být zooterapie prospěšná při výuce. Jak už vyplývá z 15. otázky, v níž byli žáci dotazováni, jestli mají zkušenost s jakýmkoliv druhem zooterapie, pouze 11 respondentů odpovědělo, že má zkušenosti se zooterapií. Nepředpokládám, že by měli přehled o výhodách zooterapie. Samozřejmě se v dotazníkovém šetření objevila i spousta odpovědí „nevím“, a to z důvodu, že žáci opravdu nemají zkušenosti se zooterapií, anebo by důvodem mohl být i fakt, že se žákům, nad touto otázkou nechtělo příliš přemýšlet. Byla jsem však mile překvapená, jaké žáci vymysleli výhody. Mezi jejich nejčastější odpovědi patřilo, že by byli méně ve stresu, naučili by se starat o zvířata, získali by přehled o potřebách zvířat a vyučovací hodiny by se pro ně staly zajímavějšími, čímž by měli větší motivaci učit se. Nepředpokládám, že by měli žáci základních škol načtené odborné publikace, například Člověk a pes (Dunová, 2018), kde jsou zmíněné benefity, které dětem přináší společnost psa nebo jiných zvířat. Publikace zmiňuje jako hlavní výhody, že zvíře působí na děti jako vzor sociálních rolí, učí dítě zodpovědnosti, zvíře odbourává stres, pomáhá dětem překonat sociální bariéry, pomáhá jim k získání většího sebevědomí, děti u zvířete nacházejí citovou podporu, zvíře jim může pomoci najít nové kamarády a zároveň se stává jejich novým přítelem. I přesto žáci dokázali vymyslet hlavní a nejpodstatnější benefity, které by mohlo přinést zařazení zvířete do vyučovacích hodin.

Do dotazníku pro pedagogické pracovníky je také zařazená otázka, týkající se vlivu zooterapie na žáky při vyučování. Avšak v dotazníku pro pedagogické pracovníky byla otázka koncipována jiným způsobem a respondenti vybírali z předem daných možností. Nicméně většina respondentů se shodla na stejném výsledku, a to, že zooterapie působí na člověka více pozitivně než negativně. Doufám, že vyplnění dotazníku by mohlo vést alespoň u některých respondentů k zamyšlení nad tím, jestli by nebylo vhodné zařadit například ukázky canisterapie do učebních osnov třeba v rámci tematických dnů.

4. zjistit, jaké jsou hlavní domněnky respondentů (pedagogických pracovníků), proč se zooterapie ve školách nevyužívá

Předtím, než jsem začala dělat tento průzkum a nasbírala jsem potřebná data, jsem se domnívala, že hlavními problémy, proč se zooterapie nevyužívá ve školách, je, že se učitelé

musí řídit tematickými plány, které musí být v souladu se Školními vzdělávacími programy, dále nedostatek finančních prostředků a nedostatečný zájem především ze strany vedení školy a učitelů. Už teď se poukazuje na to, že osnovy jsou často předimenzované a učitelé mívají problém probrat základní učivo během vyučovací hodiny, a proto nemají moc zájem o zařazování určitých aktivizujících prvků do výuky, neboť mají pocit, že na to není dostatek času.

V otázce č. 15 jsem se pedagogických pracovníků dotazovala, co si myslí, že jsou hlavní příčiny, kvůli kterým se zooterapie na školách příliš nevyužívá. Domněnka nedostatku finančních prostředků se mi potvrdila, avšak obsazuje až třetí příčku pomyslného žebříčku hlavních příčin, kvůli kterým se nevyužívá zooterapie na školách. První příčku obsazuje nedostatek kvalifikovaných osob provádějící zooterapii a druhou příčku obsadila hygienická nařízení. Má další domněnka týkající se nedostatku zájmu ze strany vedení školy a učitelů, o které jsem si myslela, že se umístí na prvních třech místech, se překvapivě umístila až na čtvrtém místě. Daleko za všemi zmíněnými důvody nezájmu o zooterapii na školách se potom umístil nedostatečný zájem ze strany žáků a jejich rodičů. Možnost, že je zooterapie ve školách dostatečně využívána, neoznačil žádný respondent. Avšak několik respondentů zvolilo i možnost „jiná“. Zde by mohl být zařazen např. již zmíněný důvod, a to nedostatek času, který mají pedagogičtí pracovníci vyhrazen na probrání učiva během vyučovacích hodin.

Bicková (2020) ve své publikaci *Zooterapie v kostce*, ale také například Velemínský (2007) v knize *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, popisuje metodu AEE – vzdělávání za pomoci zvířat. Metoda je založená na pozitivním vlivu zvířat, který mají na žáky, a metoda se tak stává součástí zážitkové výuky. Intervence je vždy vykonávána za přítomnosti zooterapeuta nebo za přítomnosti pedagoga, který má odborné znalosti. Cíle, které by tato metoda měla přinést, jsou stanovené pedagogickými pracovníky ve spolupráci se zooterapeutem.

Pro mě překvapivě na prvním místě, proč není o zooterapii na školách zájem, byla označena možnost „nedostatek kvalifikovaných osob provádějící zooterapii“. Já osobně bych určitě tuto možnost nezvolila. Podle mě výše zmíněná domněnka nedostatku kvalifikovaných osob, které mohou provádět zooterapii, může souviset s otázkou, která také byla zařazená do dotazníkového šetření pro pedagogické pracovníky. V této otázce jsem se pedagogických pracovníků ptala, jestli mají přehled o organizacích, které zajišťují zooterapii a nacházejí se v dostupné vzdálenosti od jejich školy. Dotazníkové šetření jsem prováděla na šumperských

základních školách a na školách v blízkém okolí. Pokud bych se zaměřila na to, jestli jsou zde nějaké spolky poskytující zooterapii, našla bych zde dvě organizace. První z nich je organizace Pro dotyk se sídlem v Lesnici, která nabízí canisterapii a hipoterapii. Druhá organizace je občanské sdružení Kamarádi otevřených srdcí se sídlem Nový Malín, zabývající se canisterapií. Pokud bych hledala i trochu dál, našla bych necelých 40 km od města Šumperk organizaci JK Padlý kvítek, se sídlem v Jamné nad Orlicí, která se také zabývá canisterapií a hipoterapií. V případě zájmu o některou z forem zooterapie ze strany školy a o spolupráci s některou z těchto organizací by výše zmíněné organizace či spolky určitě zajistily, že by do školy přišla osoba, která má potřebné vzdělání, a mohla tak zooterapii odborně provádět. Nikdy by žádná z činností související se zooterapií nebyla na samotném pedagogovi.

Osobně si myslím, že hlavní příčinou, proč se zooterapie nevyužívá, je neznalost oboru a všech dostupných možností, jak by se dala zooterapie do výuky zařadit. Pokud by však škola měla zájem spolupracovat se zooterapeutickou organizací, mohly by společně navrhnout, jak zooterapii implementovat ve výuce. Lidé zabývající se terapiemi se zvířaty mají vybudované určité postupy, kdy ví, jak zvířata reagují na určité situace, a které postupy jak a na koho fungují. Zooterapeut by vždy konzultoval informace o dané třídě s jejími pedagogy a dohodl by se na tom nejlepším přístupu k dětem.

Michaela Freeman ve své publikaci Základy animoterapie (2014) uvádí, že pedagogové i bez potřebného odborného vzdělání vztahujícího se k zooterapii jsou schopni intuitivně a efektivně se zvířetem pracovat během výuky. Nespornou výhodou je, že pedagogové znají velmi dobře své žáky a ví, jak k nim co nejlépe přistupovat.

13 Závěr

„Necht' jsme oporou zvířat, potřebují-li pomoc.

Každá bytost v nouzi má stejné právo na ochranu.“

- František z Assisi

V teoretické části bakalářské práce jsem se v úvodu zabývala představením zooterapie, přičemž jsem se zaměřila na historický vývoj, základní terminologii, formy zooterapie, druhy zooterapie, nejčastěji využívané metody a techniky v zooterapii. Do této části jsem zařadila i kapitolu, která se týká vlivu zooterapie na člověka. V následujících kapitolách jsem se zaměřila na tři nejvyužívanější druhy zooterapie – canisterapii, felinoterapii a hipoterapii. U zmíněných druhů zoterapií jsem popsala, jakým způsobem probíhá výběr vhodného zvířete k terapii, jeho příprava pro budoucí činnost a k čemu je konkrétní druh zooterapie nejvhodnější. V posledních kapitolách bakalářské práce jsem se věnovala otázce, jak na nás mohou zvířata působit a jak fungují jejich léčebné a uklidňující účinky. Rozebrala jsem zde i to, jak fungují zvířecí předtuchy a jak je možné, že nám dokáží diagnostikovat některé nemoci a varovat nás před přicházejícím nebezpečím spojeným s chorobou. Závěr teoretické části jsem zakončila kapitolou o canisterapii ve škole.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo ukázat, jaký potenciál se skrývá v zooterapii, která se u nás v České republice zatím dostatečně nevyužívá. Dále jsem chtěla prostřednictvím dotazníkového průzkumu zjistit, jak dotazovaní respondenti vnímají vliv zvířat na ně osobně a jaký přehled mají o zooterapii.

Myslím si, že kdokoliv, kdo by si přečetl tuto práci, mohl by získat nový pohled a spoustu obohacujících informací o tomto krásném oboru. Z dat, která jsem dotazníkovým šetřením získala, mohu vyvodit závěr, že naprostá většina dotazovaných žáků si vliv jejich domácích mazlíčků na svou fyzickou i psychickou stránku uvědomuje a v oboru zooterapie se částečně orientuje.

V dotazníkovém šetření pro žáky z celkového počtu 106 respondentů uvádí 90 respondentů, že vlastní domácího mazlíčka. Z vyplněných dotazníků také vyplývá, že 82 respondentů si uvědomuje vliv zvířete na své fyzické i psychické zdraví a 86 respondentů si

také uvědomuje, jakým způsobem jim jejich mazlíček ovlivňuje náladu. Nízký počet zkušeností žáků se zooterapií jsem předpokládala a také se mi to potvrdilo. Pouze 11 žáků má nějakou zkušenost se zooterapií a celkem 63 žáků by uvítalo, kdyby do výuky byla zooterapie zařazena.

Dotazníkového šetření pro pedagogické pracovníky se zúčastnilo celkem 102 respondentů. Z průzkumu vyplývá, že 67 dotazovaných respondentů má ve své domácnosti domácí zvíře. Zároveň 62 respondentů si je vědomo, jaký vliv má jejich zvíře na jejich psychické a fyzické zdraví a taktéž 62 respondentů ví, že jim jejich mazlíček ovlivňuje náladu. Pouze 15 respondentů uvedlo, že se na jejich škole zapojuje určitým způsobem zooterapie do výuky, a 50 respondentů by mělo zájem o zařazení zooterapie do výuky na jejich škole.

Prostřednictvím bakalářské práce jsem měla možnost zjistit, jak domácí zvířata respondentů ovlivňují jejich zdraví a každodenní život, jaké mají povědomí o zooterapii, o jejích výhodách, a jaké mají respondenti mínění, proč se zooterapie nezařazuje do běžné výuky.

Děkuji všem, kdo moji práci četli a věnovali jí svůj čas. Zpracování bakalářské práce pro mě bylo velkým přínosem a doufám, že by se tato práce mohla stát inspirací i pro další.

14 Knižní zdroje

BAJTLEROVÁ, Iva, DVOŘÁČKOVÁ, Marie, ECKSCHLAGEROVÁ, Karolína, HANUŠOVÁ, Marie, HYBŠOVÁ, Dana, JEBAVÝ Lukáš, KOUCUNOVÁ, Marcela, LOUČKA, Radko, NERANDŽIČ, Zoran, SKOUPÁ, Lenka, SUDOVÁ, Markéta, SVOBODOVÁ, Ivona, ŠŤASTNÁ-KOHOUTOVÁ, Monika, TICHÁ, Vladimíra, *Využití vybraných druhů zvířat v zoorehabilitaci*. Praha: ČZU, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, 20013.

BICKOVÁ, Jaroslava, ed. *Zooterapie v kostce: minimum pro terapeutické a edukativní aktivity za pomoci zvířete*. Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-262-1585-1.

CASKOVÁ, Vladimíra, DVOŘÁKOVÁ Tereza, JISKROVÁ, Iva. *Hiporehabilitace*. Brno: Mendelova univerzita, 2010.

CASKOVÁ, Vladimíra, *Hlediska výběru a výcvik koní pro hiporehabilitaci*. In *Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat: Odborná konference s mezinárodní účastí*. Praha: ČZU, 2008.

CUTKA, Dagmar. *Dítě a pes: spolu – bezpečně – spokojeně: rady – výchova – výcvik*. Praha: Práh, 2011. ISBN 978-80-7252-330-6.

ČHS – Česká hiporehabilitační společnost. *Historie Hiporehabilitace a ČHS*. Baron, 2021. ISBN 978-80-88121-66-4.

DOLEŽAL, Josef, *Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty pro rozvoj osobnosti z pohledu zdravotnického, etického a legislativního*. In *Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat. Sborník příspěvků z odborné konference s mezinárodní účastí konané 16. – 17. 4. 2008 v Praze*. Praha: Česká zemědělská univerzita 2008

DOLEŽALOVÁ, A. *Papoušci – ornitoterapie*. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních*

DUNOVÁ, Andrea. *Člověk a pes*. [Havířov]: vlastním nákladem, [2018]. ISBN 978-80-270-4502-0.

FORMAN, Alan. *Léčivá síla zvířat. Co nás zvířata učí a jak nám prospívají*. Ivo Železný, 2001. ISBN 8024020327.

FREEMAN, Michaela. *Terminologie v zooterapii*. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s.r.o. 2007. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6.

GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše*. Praha: Grada Publishing, 1999, 160 s. *Strom života*, sv. 3. ISBN 8071697893.

GALAJDOVÁ, Lenka, GALAJDOVÁ, Zdenka. *Canisterapie. Pes lékařem lidské duše*. Praha: Portál, 2011.

HERMANNOVÁ, Hana, MÜNICHOVÁ, Dana a NERANDŽIČ, Zoran. *Základy hipoterapie*. Praha: Profi Press, 2014. ISBN 978-80-86726-57-1.

CHERNAK-MCELROY, Susan. *Zvířata jako učitelé a léčitelé*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 1999. ISBN 80-86183-16-5.

KALINOVÁ, J: (2003a) *Canisterapie – terminologie*, In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s.r.o. 2007. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6.

LACINOVÁ, Jiřina. *Úvodní příspěvek – situace canisterapie v ČR*. In: *Mezinárodní seminář o zooterapiích*. Sborník příspěvků, v Brně 27. 6. – 1. 7. 2003, Brno: Sdružení Filia 2003.

LUDWIG, Gerd. *Kočí řeč: cesta k harmonickému partnerství*. Praha: Euromedia, 20017. ISBN: 978-80-7549-087-2.

NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. Praha: Albatros, 2006. Albatros Plus. ISBN 80-00-01809-8.

ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Praha: Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze vydalo nakl. Brázda, 2007. ISBN 978-80-209-0356-3.

OTTERSTEDT, Carola. *Mensch und Tier im Dialog*. Stuttgart: Kosmos, 2007. ISBN: 9783440094723

PROTHMANN, Anke. *Tiergestützte Kinderpsychotherapie*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2007.

ROTGERS, F. *Behaviorální teorie léčby drogové závislosti-apl.vědeckých postupů v praxi. In Léčba drogových závislostí*. Praha: Grada Publishing, 1.vydání, 1999. s. 154. ISBN 80-7169-836-9

SHELDRAKE, Rupert A. *Váš pes to ví: jak psi poznají, kdy se jejich pán vrací domů a další neobjasněné schopnosti zvířat*. V Praze: Rybka Publishers, 2003. ISBN 80-86182-50-9.

STANČÍKOVÁ, Markéta, ŠABATOVÁ Jitka. Canisterapie v teorii a praxi. Vyškov: Sdružení „Piaf“ ve Vyškově, 2012.

STRAKOVÁ, Štěpánka. *Canisterapie. In Zvíře jako partner a průvodce člověka*. Sborník ze semináře konaného ve dnech 12. – 14. září 1997 ve Slapech nad Vltavou. Praha: Archa, 1999.

SVOBODA, Mojmir, KREJČÍŘOVÁ, Dana, VÁGNEROVÁ Marie. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2001.

SVOBODA, Zdeněk, JANURA, Miroslav, DVOŘÁKOVÁ, Tereza, ŽIVNÝ Boris. *Možnosti využití hipoterapie v klinické praxi* 1. Rehabilitácia, roč. 48, 2011.

ŠOLTÉSOVÁ, Denisa, BOSÁ Monika. *Intervencie s asistenciou psov, úvod do teórie a praxe*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej Univerzity, 2016

TICHÁ Věra. *Canisterapie v dětském věku a vliv psa na vývoj dítěte*. In Velemínský, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007.

TVRDÁ, Andrea. *Canisterapie: zvíře v sociálních službách*. Praha: Plot, 2020. ISBN 978-80-7428-366-6.

VELEMÍNSKÝ, Miloš, ed. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007, 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6.

15 Internetové zdroje

Animoterapie.cz [online]. [cit. 2021-12-25]. Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz/dalsi-terapie-za-pomoci-zvirat.htm>

Celostnimedicina.cz: Felinoterapie – uzdravující metoda kontaktu člověka s kočkou [online]. 25. 06. 2007 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.celostnimedicina.cz/felinoterapie-uzdravujici-metoda-kontaktu-cloveka-s-kockou.htm>

Česká zdravotní průmyslová pojišťovna [online]. [cit. 2021-12-25]. Dostupné z: <https://www.cpzp.cz/vyhledat?q=zooterapie>

Delfinoterapie.cz [online]. [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <http://www.delfinoterapie.cz/>

DR. LESER, Marcus. Vztah člověka a zvířat: Využití zvířat ve švýcarských pobytových zařízeních sociálních služeb [online]. 2012 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <https://www.apsscr.cz/files/files/Vztah%20%C4%8Dlov%C4%9Bka%20a%20zv%C3%AD%C5%99at.pdf>

IAHAIO: White Paper [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://iahaio.org/best-practice/white-paper-on-animal-assisted-interventions/>

JK Padlý kvítek: sportovní a hiporehabilitační občanské sdružení [online]. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <http://www.jkpadlykvitek.kfrank.cz/obsah.php?parametr=onas>

Kamarádi otevřených srdcí: občanské sdružení [online]. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://kamaradiotevrenychsrdci.webnode.cz/o-nas/>

Pesweb [online]. [cit. 2021-12-25]. Dostupné z: <https://www.pesweb.cz/cz/2856.jak-pes-ovlivnuje-lidske-zdravi>

Pro dotyk z. s.: Rodinné centrum hiporehabilitace a canisterapie v podhůří Jeseníků [online]. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <http://www.prodotyky.cz/>

16 Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Ročník, který navštívuješ?	42
Obrázek č. 2: Pohlaví?	42
Obrázek č. 3: Máš doma nějakého domácího mazlíčka?	43
Obrázek č. 4: Věnuješ se svému mazlíčkovi ve volném čase?	43
Obrázek č. 5: Vyhledáváš svého mazlíčka, pokud jsi:	44
Obrázek č. 6: Myslíš si, že má tvůj domácí mazlíček nějaký vliv na tvé zdraví? Prospívá ti ať už fyzicky nebo psychicky?	44
Obrázek č. 7: Myslíš si, že tě může vést tvůj mazlíček k zodpovědnosti?.....	45
Obrázek č. 8: Zajímáš se díky tvému mazlíčkovi více o přírodu?	45
Obrázek č. 9: Povzbuzuje tě tvůj mazlíček k aktivitám, které bys jinak neděla(a)? Např. procházky, trénink se zvířetem, tábory se zvířaty, závody... ..	46
Obrázek č. 10: Ovlivňuje tvůj mazlíček tvou náladu?	46
Obrázek č. 11: Ovlivňuje ti tvůj mazlíček určitým způsobem tvůj denní harmonogram?.....	47
Obrázek č. 12: Víš, jaké zvíře se využívá při canisterapii?.....	47
Obrázek č. 13: Víš, jaké zvíře se využívá při hipoterapii?	48
Obrázek č. 14: Víš, jaké zvíře se využívá při felinoterapii?.....	48
Obrázek č. 15: Máš nějaké zkušenosti s jakýmkoliv druhem terapie, při které bylo součástí i nějaké zvíře?.....	49
Obrázek č. 16: Měl(a) bys zájem o zařazení zvířete do výuky?.....	49
Obrázek č. 17: Dokážeš vymyslet alespoň 1 výhodu, která by mohla přinést zooterapie do výuky?	50
Obrázek č. 18: Pohlaví?	51
Obrázek č. 19: Jaká je Vaše věková skupina?.....	51
Obrázek č. 20: Jakou pracovní pozici ve škole vykonáváte?	52
Obrázek 21: Máte ve své domácnosti nějaké domácí zvíře?.....	52
Obrázek č. 22: Má Vaše domácí zvíře vliv na kvalitu Vašeho každodenního života?	53
Obrázek č. 23: Myslíte si, že má Vaše domácí zvíře nějaký vliv na Vaše zdraví? Prospívá Vám, ať už fyzicky nebo psychicky?	53
Obrázek č. 24: Povzbuzuje Vás vaše domácí zvíře k aktivitám, které byste jinak neděl(a)? Např.: procházky, tréninky se zvířetem, závody,	54
Obrázek č. 25: Ovlivňuje Vám vaše domácí zvíře náladu?	54
Obrázek č. 26: Víte, jaká je náplň zooterapie?.....	55

Obrázek č. 27: Bývá na vaší škole zařazována do výuky určitá forma zooterapie?	55
Obrázek č. 28: Pokud na vaší škole bývá zařazována zooterapie do výuky, jaký je to druh?	56
Obrázek č. 29: Měl(a) byste zájem o zařazení určitého druhu zooterapie do výuky?	56
Obrázek č. 30: Dokážete určit jaký vliv by mohla mít zooterapie na žáky?	57
Obrázek č. 31: Máte povědomí, jestli jsou v blízkosti vaší školy nějaké organizace, které nabízejí určitý druh zooterapie?	57
Obrázek č. 32: Jaké si myslíte, že jsou hlavní příčiny, kvůli kterým s zooterapie příliš nevyužívá ve školách?	58
Obrázek č. 33: Dokážete určit, jaké benefity by mohla přinést zooterapie do výuky?	59

17 Přílohy

Příloha A – Dotazník pro žáky.....	74
Příloha B – Dotazník pro pedagogické pracovníky.....	77

17. Dokážeš vymyslet alespoň 1 výhodu, které by mohla přinést zooterapie do výuky?

.....

.....

Příloha B

Dotazník pro pedagogické pracovníky základních škol

Vážené respondentky, vážení respondenti,

jmenuji se Tereza Nováková a jsem studentkou 3. ročníku na Univerzitě Palackého v Olomouci, kde studuji na pedagogické fakultě obor přírodopis a environmentální výchova v kombinaci s výchovou ke zdraví. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku, který poslouží jako podklad pro mou bakalářskou práci na téma „Zooterapie a její vliv na člověka“.

Prosím, abyste odpovědi v dotazníku vyplňovali co nejpřesněji a nejpravdivěji.

Vše je zcela anonymní.

1. Pohlaví:

- a) žena b) muž

2. Jaká je Vaše věková skupina?

- a) 25 – 30 let b) 31 – 40 let c) 41 – 50 let d) 51 – 60 let

3. Jakou pracovní pozici ve škole vykonáváte?

- a) ředitel b) zástupce ředitele c) pedagog d) speciální pedagog
e) asistent pedagoga f) družinářka
g) jiná pracovní pozice:

4. Máte ve své domácnosti nějaké domácí zvíře?

- a) ano b) ne

5. Má Vaše domácí zvíře vliv na kvalitu Vašeho každodenního života?

- a) ano b) spíše ano c) ne d) spíše ne

6. Myslíte si, že má Váš domácí zvíře nějaký vliv na Vaše zdraví? Prospívá Vám, ať už fyzicky nebo psychicky?

- a) ano b) spíše ano c) ne d) spíše ne

**7. Povzbuzuje Vás vaše domácí zvíře k aktivitám, které byste jinak nedělal(a)?
Např.: procházky, tréninky, se zvířetem, závody, ...**

- a) ano b) spíše ano c) ne d) spíše ne

8. Ovlivňuje Vám vaše domácí zvíře náladu?

- a) ano b) spíše ano c) ne d) spíše ne

9. Víte, jaká je náplň zooterapie?

- a) ano b) spíše ano c) ne d) spíše ne

10. Bývá na vaší škole zařazována do výuky určitá forma zooterapie?

- a) ano b) ne

11. Pokud na vaší škole bývá zařazována zooterapie do výuky, jaký je to druh zooterapie?

- a) canisterapie b) hipoterapie c) felinoterapie d) ornitoterapie
e) jiné:

12. Měl(a) byste zájem o zařazení určitého druhu zooterapie do výuky?

- a) ano b) spíše ano c) ne d) spíše ne
e) neodkážu posoudit

13. Dokážete určit, jaký vliv by mohla mít zooterapie na žáky?

- a) pozitivní b) spíše pozitivní c) negativní d) spíše negativní
e) žádný f) nedokážu posoudit

14. Máte povědomí, jestli jsou v blízkosti vaší školy nějaké organizace, které nabízejí určitý druh zooterapie?

- a) ano b) spíše ano c) ne d) spíše ne

15. Jaké si myslíte, že jsou hlavní příčiny, kvůli kterým se zooterapie příliš nevyužívá ve školách?

- a) nedostatek kvalifikovaných osob provádějících zooterapii
- b) nedostatek finančních prostředků
- c) nedostatečný zájem ze strany vedení školy a jejich zaměstnanců
- d) nedostatečný zájem ze strany žáků a jejich rodičů
- e) kvůli hygienickým nařízením
- f) myslím, si že zooterapie se na školách využívá dostatečně

16. Dokážete určit jaké benefity, by mohla přinést zooterapie do výuky?

- a) ano b) ne c) nedokážu posoudit

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Tereza Nováková
Katedra nebo ústav:	Katedra biologie
Vedoucí práce	Mgr. Kateřina Sklenářová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název závěrečné práce:	Zooterapie a její vliv na člověka
Název závěrečné práce v angličtině:	Zoototherapy and its effect on humans
Anotace závěrečné práce	Bakalářská práce se věnuje tématu „Zooterapie a její vliv na člověka“. Tato bakalářská práce je rozčleněna na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je popsána problematika zooterapie a některé její druhy (canisterapie, felinoterapie a hipoterapie). Dále je v teoretické části rozebrané, jaké léčebné a uklidňující účinky mají zvířata, jak fungují jejich předtuchy a jaký vliv mají domácí zvířata na vývoj člověka. Praktická část se zabývá dotazníkovým šetřením mezi učiteli a žáky základních škol.
Klíčová slova:	Zooterapie, canisterapie, hipoterapie, felinoterapie, vliv zvířat
Anotace v angličtině	The bachelor thesis deals with the topic "Zoototherapy and its effect on humans". This bachelor thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part describes the issues of zoototherapy and some of its types (canis therapy, feline therapy and hippotherapy). Furthermore, the theoretical part discusses what healing and calming effects animals have, how their premonitions work and what effect pets have on human

	development. The practical part deals with a questionnaire survey among primary school teachers and students.
Klíčová slova v angličtině	Zootherapy, canis therapy, hippotherapy, feline therapy, the influence of animals
Přílohy vázané v práci:	2
Rozsah práce:	73
Jazyk práce:	český